

Vitezovi templari

Naslov originala :

The Knights Templar - Sean Martin

© Copyright na prevod za SiCG

IP BABUN

Sva prava objavljivanja za SiCG zadržava Babun

Izdavač: Babun

Prevod: Goran Bojić

Lektura: Dragan Paripović

Štampa: Lukaštampa, Beograd

Tiraž: 1000

Prvo izdanje

2006

ISBN 86-83737-37-3

„Šta je istorija, ako ne bajka koju smo prihvatili?“

Napoleon Bonaparta

Zahvalnica

Zahvalnost dugujem Nikolasu Marku Hardingu (*Nicholas Mark Harding*) što mi je za ovu priliku pozajmio izvesne, ne tako drevne knjige, Majku Pejnu (*Mike Paine*) za uobičajenu moralnu po-d-r--šku i Ričardu Liju (*Richard Leigh*) za njegov savet u pogledu teme o kojoj se raspravlja u poglavlju 4.

Sadržaj

Uvod: Hram i mit 11

1. Uspon templarskog reda (1119-1145) 15

Prvi Hram, Hram i džamija, Prvi krstaški rat, Novo viteštvo, Sabor u Troju, „Neka nova čudovišta“, Papsko odobrenje: Tri bule

2. Crkva u crkvi, država u državi (1145-1291) 42

Drugi krstaški rat, Templari kao bankari, Struktura reda, Gaza i Askalan, Templari na Zapadu, Hram i mladi Mesec, Templari kao arhitekti, Gubitak Jerusalima, Treći krstaški rat, Templari na kraju 13. veka, Drugi vojni redovi, Vojna taktika, Hram i Carstvo, Pad Akre

3. Pad i suđenje (1291-1314) 114

Templari nakon 1291, Hapšenja, Suđenje, Kraj reda

4. Tajne templara 130

*Misterija porekla templara, Hram i Planina hrama, Hram i Gral,
Hram i arapski svet, Hram i jeres, Vođa templara, Templari nakon
1314, Jedna bajka koju smo prihvatili*

Fusnote 149

Dodatak I: 150

Hronologija

Dodatak II: 159

Veliki majstori Hrama

Dodatak III: 162

Optužbe protiv templara

Bibliografija 164

Uvod:

Hram i mit

U jutro 21. januara 1793, francuski kralj Luj XVI izveden je na Trg Konkord da bi bio pogubljen. On se popeo na platformu na kojoj je stajala giljotina i okrenuo da se obrati rulji koja je došla da vidi kako umire. On je objavio da oprašta revolucionarnom savetu koji ga je glasanjem

osudio na smrt, a zatim se predao dželat. Sečivo je palo u 10:15. Dželat je podigao odsečenu Lujevu glavu držeći je za kosu da bi pokazao da je kralj mrtav. Prema nekim izvorima¹, ono što se potom dogodilo, zaprepastilo je gomilu: jedan čovek je skočio na platformu i zamočio prste u krv mrtvog kralja. Podigao je ruke i povikao: „Žak de Molej, sada si osvećen!“ Gomila je sa odobravanjem uskliknula, shvatajući da se to odnosi na poslednjeg velikog majstora templara, koji je pod optužbom da je posrnuli jeretik spaljen 1314; glasine koje su dugo kolale među narodom - da će se templari jednog dana osvetiti francuskoj monarhiji, koja je uništila taj red na osnovu sumnjivih optužbi za jeres, bogohuljenje i sodomiju – izgleda da su se ostvarile. Zaista, bilo je mnogo nagađanja da su templari bili među podstrekačima revolucije koja je prohujala Francuskom 1789, i na kraju lišila života Luja i njegovu kraljicu Mariju Atoanetu.

Savremeni istoričari će se možda namrštititi na takvo jedno mišljenje, ali ono uistinu ilustruje činjenicu o jedinstve-nom mestu koje su vitezovi templari zauzimali u mašti Evropljana još otkad su izronili iz senke, u drugoj decenije 12 veka. Na njih se gledalo kao na junačke vojnike-monahe koji su čuvali hodočasnike u Svetu zemlju tokom krstaških ratova, bra-nitelje Svete crkve, koji su se borili rame uz rame sa Ri-čardom Lavljeg Srca. Njihovi kritičari – u njihovo sopstveno vreme, obično pisci letopisa i komentatori iz suparničkih monaških redova – optuživali su ih za grehe gordosti i nadmenosti i duboko sumnjali u tajnovitu atmosferu koja je poput vela

obavijala taj red. Za Valtera Skota, oni su bili zli i on ih je učinio neprijateljima Ajvanhoa. Savremeni historičari pokušali su da dokažu da su templari bili izuzetno efikasna vojna organizacija koja je većinom bila sastavljena od nepismenih ljudi koji su u stvarnosti bili sasvim obični; njihova zasluga je u tome što su stvorili najbolju armiju u Evropi od doba Rimskog carstva i – kao prvi bankari na Za-padu – srednjevekovnu organizaciju koja je u najvećoj meri utrla put savremenom kapitalizmu.

Oni koji malo smelije razmišljaju – a takvih je bilo podosta tokom vekova – videli su taj red kao jedno ezoteričko bratstvo, gladno zabranjenog znanja; kao otpadnike upetljane u đavolske rabote srodne rabotama veštaca; tajanstveni po-litički entitet koji je, nakon što je bio potisnut, vladao sve-tom, potajno upravljajući svetskim zbivanjima iza kulisa; i otpadnike od hrišćanstva koji su podržavali i štitili je--retike, uspo-stavili veze sa okultnim grupama u arapskom svetu, i najposle ljude koji su otkrili *torinski pokrov*, *kovčeg zavetni* i *sveti gral*.

Knjige o templarima uglavnom se dele u dve kategorije: jednu koja bi se mogla nazvati ortodoksnom, i drugu ko-ja bi se mogla nazvati spekulativnom. Prvu kategoriju pred-stavljaju akademici, poput Malkolma Barbera (*Malcolm Barber*), čije je studije „Novo viteštvo“ i „Suđenje templarima“ pozdravila kritika i koje bi trebalo pogledati ukoliko hoćemo da steknemo sveobuhvatan uvid u istoriju templara. Druga grupa spekulativnih pisaca stvorila je rastuću industriju knjiga koje sadrže mnoštvo teorija koje se kreću od verodostojnih do smešnih. U

Francuskoj – u kojoj postoji obimna literatura o templarima – taj red zauzima položaj sličan Glastonberiju u Engleskoj – oni predstavljaju neku vrste prazne historijske table na koju se može projektovati gotovo sve. Ova knjiga će pratiti priču o templarima, od njenog početka u ranom 12. veku, pa sve dok papa nije ugušio ovaj red 1312, i dok Žak de Molej nije bio pogubljen dve godine kasnije. Mitovi koji ga okružuju biće ispitani u poslednjem poglavlju. Druga je stvar, naravno, ima li u njima istine ili ne.

Uspon Reda Hrama □ (1119-1145)

Red siromašnih vitezova Solomonovog hrama, poznatiji kao Red hrama ili Vitezovi templari, osnovao je francuski plemić Ig de Pajen (*Hugue de Payen*) oko 1119. u Jerusalimu. Sveti Grad, koji se vratio u hrišćanske ruke posle Prvog krstaškog rata završenog pre 20 godina, bio je glavno odredište hodočasnika iz Evrope. Oni su dolazili u gomilama, nesvesni opasnosti u koju srljaju – putevi oko Jerusalima behu ozloglašeni zbog bandi razbojnika koje su harale njima, i koji su vrebali putnike na Sveta mesta. Ponekad su ti razbojnici bili Saraceni - ponekad propali krstaši. Da bi se suprostavio toj opasnosti, Ig de Pajen je sakupio grupu od devet vitezova koji su imali zadatak da stanu u zaštitu hodočasnika. Ig i njegova braća nisu se uklapali u uobičajenu predstavu koju imamo o vitezovima. Oni nisu imali novca, nosili su

odeću koja im je poklonjena i u prvim godinama svog postojanja stalno im je nedostajala oprema i novi regruti. Pa ipak su 1129, na Saboru u Troju, templari gotovo preko noći postali junaci hrišćanske Evrope, a papa je između 1139. i 1145. izdao tri bule u kojima je proklamovano da se templarima daje gotovo apsolutna moć, te da oni ne odgovara-raj u nikome drugome do samom papi. Bio je to jedan od najkrup-nijih obrta u srednjem veku, ako ne i u čitavoj evropskoj istoriji.

Ako hoćemo da razumemo zašto i kako su se templari uzdigli do vrhunca slave ubrzo nakon svog naizgled skrom-nog početka, moramo da se osvrnemo na jerusalimsku sredinu u kojoj su se oni nalazili u trenutku svog osnivanja, kao i na istoriju samog tog grada, unazad do Solomonovog hrama.

Prvi hram

Prvobitni hram u Jerusalimu bio je Solomonov hram, koji je ovaj veliki kralj sagradio oko 950 g. p. n. e. Mesto – od tada poznato kao Planina hrama ili platforma hrama izabrao je njegov otac, kralj David, koji ga je prepoznao kao lokaciju na kojoj je Avram pripremio svog sina za žrtvu.

Veruje se da je Avram živeo 18. vekova pre Hrista i bio je-dan od praotaca jevrejskog naroda. Njegov pokušaj da žrtvuje svog sina simbolizuje ujedno njegovu poslušnost Bogu i njegov strah od Boga. Kad je Avram podigao nož da ubije svoje dete, Bog mu se obratio naredivši mu da zaustavi ruku; Avram je poslušao i Bog je bio zadovoljan. On je obećao Avramu da će ga „obasuti blagoslovima“ i

njegov narod, Jevreje, učiniti „brojnim kao zvezde na nebu i zrna peska na morskoj obali“.² To mesto na kome je pokušano žrtvovanje počelo je da za Jevreje predstavlja njihov neraskidivi savez sa Bogom.

Pored toga, taj Hram je bio i dom *kovčega zaveta*, koji je bio napravljen da čuva kamene tablice na kojima je bilo zapisano Deset zapovesti koje je Mojsije doneo sa planine Sinaj. Kao i priča o Avramu i Isaku, te Zapovesti su bile opipljivi dokaz jevrejskog saveza sa Svemogućim.

Solomon je bio čuven kao najmudriji među ljudima i za vreme nje-gove vladavine je jevrejska nacija doživela veliki uspon; za hram koji je sagrađen u Jerusalimu rečeno je da u svojoj arhitekturi sadrži duboku mudrost, pa je to bilo me-sto strahopoštovanja, hodočašća i posvećenja. Ali, on nije po-trajao. Izrael je osvojilo nekoliko okupatora sa Istoka, naj-pre Asirci, a potom, 586. p.n.e. Haldejci.

Njihov kralj, Nabukodonosor, naredio je da se Hram sruši, a jevrejski narod odvede u ropstvo u Vavilon. Haldejce su, pak, zbacili Per-sijanci čiji kralj Kir je dopustio Jevrejima da se vrate kući 515 g. p. n. e. i da ponovo sagrađe taj hram.

Politička nesigurnost u 2. veku pre nove ere nagnala je Izrael da se obrati za pomoć Rimu. Ono što je isprva započelo kao diplomatska intervencija, pretvorilo se u vreme posete Julija Cezara 47. g. p. n. e. u okupaciju. To je sa svoje strane dovelo do mnogo nesuglasica i formiranja grupa koje su se suprotstavljale rimskoj vlasti. U to vreme vladala je atmosfera očekivanja Mesije koji će doći i jednom zauvek osloboditi Jevreje od tiranije i

okupacije. Neki su verovali da je to Isus, čiji su sledbenici smatrani odmetnicima i proganjani, pošto se na njih gledalo kao na agitatore, a u nekim slučajevima i kao na teroriste. Godine 70. Jevreji su se pobunili. Rimljani su uzvratili, brutalno ugušivši ustanak; hram je po drugi put bio uništen. Godine 134, dignut je još jedan ustanak, koji je vodio Simeon ben-Koseba, koji je, prema rabinu Akibi, zaista bio dugo očekivani Mesija. I ovaj ustanak je ugušen, što je dovelo do toga da Jevrejima bude zabranjeno da uopšte ulaze u Jerusalim.

Početak 4. veka, Jerusalim je postao Sveti Grad za jednu drugu veru, novu hrišćansku religiju. Godine 312. rimski car Konstantin se preobratio i naredio da se na mestu Hristovog rođenja u Vitlejemu i na mestu njegovog raspeća i vaskrsnuća u Jerusalimu izgrade crkve; ova druga je kasnije postala poznata kao Crkva Svetog groba. Međutim, Konstantinov nećak i naslednik, Julijan Otpadnik, nije delio mišljenje svog ujaka i carstvo se vratilo paganstvu. U pompeznom pokušaju da prkosi hrišćanima, Julijan je počeo da ponovo gradi Hram (ne zato što su ga zanimali Jevreji, koji su bili progonjeni sa istim žarom). Ali, taj projekat nije tekao glatko, pa je nakon Julijanove smrti 363. napušten. Izgledalo je da je Jerusalimu suđeno da nikad ne dobije drugi Hram.

Hram i džamija

Kako je rimska država počela da se klima, Rimsko carstvo se u četvrtom veku podelilo na dva dela – zapadnim delom je i dalje vladao Rim, dok je prestonica istočne polovine postao Carigrad. Kada su 410. g. Vizigoti pregazili Rim,

Jerusalim je prešao u posed vizantijske krune. Planina hrama postala je deponija smeća.

Godine 638, Jerusalim se predao kalifu Omaru i tako pao u ruke muslimana. Od 622. godine, kada ga je prorok Muhamed osnovao *hidžrom*, kad je prebegao iz Meke u Medinu, od čega počinje islamsko računanje vremena, islam se brzo raširio po Srednjem istoku. Izgledalo je da Vizantinci nemaju snage da zaustave njegovo napredovanje, pa su se povukli na sever. Za muslimane je Jerusalim bio sveto mesto, posebno oblast Planine hrama, jer je to bilo mesto gde se Prorok uspeo na nebo. Pošto je ušao u Jerusalim, Omar je pošao na to mesto da se moli i odlučio da tu sagradi džamiju Al Akšu. Tako je pri kraju 7. veka na Planini hrama, kamenoj katedrali, sagrađena još jedna, veličanstvenija džamija. Jerusalim je bio dalje nego ikad od domašaja hrišćana.

Prvi krstaški rat

Islam je tako nastavio da nadire hrišćanskom Evropom, pa su tokom 7. i 8. veka većina mediteranskih zemalja i Iberijsko poluostrvo potpali pod vlast muslimana.

Polovinom 11. veka, pojavila se nova islamska pretnja, Turci Seldžuci. Poreklom iz Centralne Azije, oni su se neumoljivo kretali ka zapadu, osvojivši Bagdad i preobraćajući tokom tih osvajanja lokalno stanovništvo u islam. Bacili su oko na Vizantiju i 1070. porazili carsku armiju kod Manzikerta u Jermeniji. U roku od deset godina, osvojili su i Nikeju i uspostavili kontrolu nad čitavom Malom Azijom. Vizantijsko carstvo se sada sastojalo samo od njegovih poseda zapadno od Bos-fora,

pa je car Aleksije potražio pomoć od Zapada da bi sprečio sigurno uništenje.

U proleće 1095, jedna delegacija je došla na Sabor u Pjaćenci u severnoj Italiji. Iako su se istočna i zapadna crkva nedvosmisleno razile 1054. godine, papa Urban II je načinio pomirljiv korak prema Konstantinopolju, poništivši ekskomunikaciju Aleksija, pa se zato istočna delegacija pojavila na tom saboru gajeći određene nade. Njen poziv na pomoć nije naišao na gluve uši. Urban je sazvao sastanak biskupa da bi se razgovaralo o tom problemu u novembru u Klermonu.

U utorak, 27. novembra 1095, nakon nedelju dana crkvenog sabora u katedrali, Urban se obratio ogromnoj gomili koja je stajala oko zidina Klermona. On je pozvao okupljene da se uzdrže od međusobne borbe, pošto su krvavi ratovi razdirali Evropu još od pustošenja Rima 410. g; rekao im je da je bolje da svoju energiju troše boreći se protiv nevernika na Istoku i da vrate Jerusalim u ruke Majke Crkve. Gomila je bila u ekstazi, „*Deus lo volt*“ – „Bog tako želi“ – odjekivalo je oko gradskih zidina. Biskupi i kardinali su smesta klekli pred Urbanom i zamolili ga da ih povede u pohod. Tako je započeo Prvi krstaški rat.

Po dolasku u Konstantinopolj, krajem 1096, krstaši su krenuli na jug, osvojivši Nikeju u junu naredne godine. I Edesa i Antioh su pali 1098, pa su krstaši konačno stigli pred zidine Svetog grada 7. juna 1099. Nakon žestokog krvoprolića, Jerusalim je najzad pao 15. jula. Tako je po prvi put posle 461 godinu grad dospao u hrišćanske ruke.

Jedan od vođa krstaša, Godfroa Bujonski (*Godfroi de Bouyon*) – nakon što je odbio da se nazove kraljem, na osnovu toga što je jedino Hrist imao pravo na tu titulu – proglašen je Braniocem Svetog groba i tako je osnovano latinsko kraljevstvo u Jerusalimu. U Evropi je ono postalo poznato kao Outremer – Prekomorsko kraljevstvo.

Novo viteštvo

Nakon uspeha Prvog krstaškog rata, većina preživelih krstaša se vratila u Evropu, ostavivši Baldvina od Bulonja (*Baldwin de Boulogne*) da nosi titulu prvog kralja Jerusalima (Godfroa je neočekivano umro u jesen 1100). Baldvinov posed se prostirao na jug do Crvenog mora, a na severu do Bejruta. Iznad toga se nalazila Grofovija Tripoli, kojom je vladao Rejmon de Sen Žil, grof od Tuluza (*Raymond de Saint Giles*). Severno od Tripolija bilo je vojvodstvo Antiohija, kojom je vladao Bohemond (*Bohemond*) od Taranta. Još dva hrišćanska kraljevstva bila su Grofovija Edesa na severoistoku – prvo latinsko kraljevstvo koje su osnovali krstaši - i Kilikijska Jermenija na severozapadu, na teritoriji današnje Turske. Prekomorsko kraljevstvo, pošto se sastojalo od nekoliko malih, uglavnom obalskih kraljevstava kojima su vladali saveznički evropski plemići, u velikoj meri je bilo organizovana prema feudalnom sistemu koji je dominirao Evropom od kraja Mračnog doba.

Nakon pada Zapadnog rimskog carstva, Evropu su pustošili uzastopni talasi osvajača: Saracena i Mađara sa istoka; Vikinga sa severa. Pored toga, evropska kraljevstva su se stalno prepirala i ta nesigurna politička klima je

dovela do onoga što se od šesnaestog veka pa do danas nazivalo feudalnim sistemom. Nijedno od evropskih kraljevstava nije imalo centralizovanu osnovu moći, pa su zbog toga vladari u velikoj meri bili nesposobni da zaštite svoj narod. Da bi obezbedili neki oblik zaštite, te da bi ishranili svoju porodicu, muškarci su morali da ponude svoju službu lokalnom feudalcu. Pošto nije bilo stajace vojske, feudalac je uvek morao da poziva muškarce da se bore da bi zaštitio svoj posed. Zato su se muškarci kleli na odanost gospodaru i tako postajali ono što nazivamo njegovim vazalima. Vazalstvo je zahtevalo da se muškarci zakunu na lojalnost svom gospodaru i da budu spremni da se bore za njega kad god to bude potrebno. Za uzvrat, gospodar bi davao vazalima zemlju (a ponekad i prihod od crkvenih institucija), od čega se izdržavala vazalova porodica, a što je takođe donosilo prihode gospodarevoj blagajni, jer je i vazal plaćao poreze na svoj posed. U takvim okolnostima su počeli da se pojavljuju vitezovi. Odnos gospodar-vazal je možda potekao iz stare rimske prakse obavezivanja, u kojoj bi se vojnik zavetovao na službu oficiru višeg čina, da bi zauzvratio dobio naknadu koju je određivao oficir. Obično je ona dolazila u formi poklonjene zemlje. Evropski monarsi, kao na primer Šarlemanj (*Charlemagne*) počeli su da prihvataju ovu praksu, dajući svojim najboljim ratnicima tapije na zemlju. Ratnici bi, sa svoje strane, uzimali vazale da za njih obrađuju zemlju, ostavljajući im dovoljno slobode da razvijaju vojne i jahačke veštine. Ali, iako su se i vitez i vazal zaklinjali na lojalnost svom gospodaru, oni su mogli

da pređu u službu drugog gospodara ukoliko bi zaštita koju dobijaju bila neodgovarajuća ili ukoliko bi njihov gospodar bio svrgnut ili ubijen.

Krstaši koji su navalili na Jerusalem u leto 1099 bili su mešavina gospodara, vitezova i vazala, a svima im je bio obećan oprostaj njihovih zemaljskih grehova zbog učešća u krstaškom ratu, odnosno hodočašću, kako su ga nazivali. Zavodljivo obećanje oprostaja takođe je privuklo i druge, manje simpatične ličnosti. Ova druga grupa uključivala je ubeđene kriminalce i prognanike, koji su koristili Krstaški pohod kao mogućnost da izbegnu kaznu kad se vrate kući. I tako, pošto je grad čvrsto bio u franačkim rukama, većina preživelih krstaša se vratila u Evropu, pošto je ostvarila svoj cilj da osvoji Sveti Grad, kao i da se oslobodi greha. Baldwin se tada suočio sa problemom kako da vlada carstvom koje nije imalo redovnu vojsku da ga zaštiti. Uprkos činjenici da su svi glavni gradovi i luke Prekomorskog kraljevstva bili u hrišćanskim rukama, putevi u njemu su bili sve drugo, samo ne sigurni. Još i dok je bila pod muslimanskom vlašću, Sveta Zemlja je ipak privlačila hrišćanske hodočasnike, a sada kada je na jerusalimski presto zaseo hrišćanski kralj, oni su nagrnuli u još većem broju. Mesta koja su posećivali bila su poznata naprosto kao Sveta mesta, a bila su razbacana po čitavom kraljevstvu: Seforija je bila mesto gde je devica Marija provela detinjstvo; Vitlejem je bio mesto Hristovog rođenja; reka Jordan je bila mesto gde je Jovan Krstitelj (koji je živeo u obližnjim pećinama) krstio Hrista, a razna mesta oko Galilejskog jezera bila su svedoci Hristovog

služenja. Planina Tabor bila je mesto preobražaja, dok je put od Jerusalima do Jerihona bio mesto milosrđa dobrog Samarićanina.

Ali, čim bi izašli van zidina Jerusalima, hodočasnici više nisu bili sigurni, jer bi se često nalazili na meti saracenskih pljačkaških bandi. Još je 1106. bilo izveštaja o nevoljama. Ruski iguman po imenu Danilo napisao je o svojoj poseti grobu Svetog Đorđa u Lidi te godine:

„I tamo beše mnogo izvora: putnici bi počinili pored vode sa velikim strahom, jer to beše pusto mesto blizu grada Askalona odakle su Saraceni izletali i ubijali putnike na tim putevima. Sa velikim se strahom, takođe, išlo od tog mesta gore u brda“. ³

Ali, to nije bilo ništa u poređenju sa Galilejom:

„To mesto beše veoma strašno i opasno... mnoge visoke palme stajaše oko grada poput guste šume. To mesto je strašno i teško mu je prići, jer tu žive divlji pagani Saraceni koji napadaju putnike na gazovima“. ⁴

Trinaest godina kasnije, stvari su postale još gore. Na Uskrs 1119, na putu ka reci Jordanu, grupu od 700 hodočasnika napali su Saraceni; 300 ih je pobijeno, a 60 odvedeno u ropstvo. Kasnije te godine, trupe regenta Antiohije, Rodžera Bohemonda II, upale su u zasedu i bile masakrirane na Krvavom polju. To je dovelo do mnogobrojnih zahteva za pomoć sa Zapada, pa se sabor crkvenih poglavara sastao u Nablusu u januaru 1120. kako bi razmotrio to pitanje.

U vreme kada su Rodžer i njegovi vitezovi nastradali na Krvavom polju, na jerusalimskom prestolu je već godinu

dana vladao Baldwinov nasljednik, Baldwin II. Preovladava mišljenje da je u određenom trenutku 1119. on primio dva francuska plemića, Iga de Pajena iz Šampanje i Godfroa de Sen Omera (*Godfroi de Saint-Omer*) iz Pikardije. Sa još sedam vitezova, oni su se ponudili da čuvaju hodočasnike na njihovom putu do i od Svetih mesta. Ali, oni to neće raditi kao redovni vitezovi – živeće u malom manastirskom bratstvu, držeći se pravila Sv. Avgustina. Baldvinu se ta ideja dopala. Ljudi su uvek bili problem Prekomorskog carstva, a činjenica da su Ig i njegova braća bili spremni da žive kao monasi značila je da će, teorijski, oni biti pouzdaniji od svog onog ološa koji je uzeo učešća u Prvom krstaškom ratu. Kralj je odobrio taj plan, pa su se na Božić u Crkvi Svetog groba Ig i Godfroa zavetovali na siromaštvo, čednost i poslušnost Baldvinu i Varmundu od Pikvinjija, (*Varmund de Piquigny*), jerusalimskom patrijarhu, a Baldwin im je od-redio sedište u džamiji Al Akša na Platformi hrama. Red siromašnih vitezova Solomonovog hrama, Red hrama, Vitezovi templari – bili su rođeni.

Za nekoliko nedelja od osnivanja njihovog reda, templare su predstavili sveštenstvu na Saboru u Nablusu. Prisutni su prihvatili tih devet vitezova, pa su Ig i njegova braća počeli da patroliraju kraljevstvom. Ostali vitezovi-osnivači bili su Pajen de Mondidije (*Payen de Montdidier*), Andre de Monbar (*Andre de Montbard*), Aršambo de sen Enjan (*Archambaud de St Aignan*); Žefri Biso (*Goefrey Bisol*); dva viteza poznata po svojim krštenim imenima Rolan (*Roland*) i Gondemar (*Gondemar*), a nije poznato ko je bio

deveti vitez.

Prva decenija postojanja templara najmanje je dokumentovana. Možemo jedino da pretpostavimo da su nakon Nablusa oni nastavili da žive kao monasi u „Solomonovom hramu“ (kako su krstaši nazivali džamiju Al Akša) i da štite hodočasnike koji bi stigli brodom u neku luku, npr. Jafu. Uprkos svom siromaštvu i manjku pristojnog oružja i oklopa, oni su počeli da privlače pomagače sa Zapada. Fulk V, (*Fulk V*) grof od Anžuja, susreo se sa Igom de Pajenom na svom hodočašću u Prekomorsko kraljevstvo i bio toliko impresioniran Igom i njegovim redom koji je rastao, da se upisao kao prijatelj templara, obećavši da će im davati godišnje 30 anžujskih livara. Inspirisani Fulkovim primerom, još nekoliko francuskih plemića učinilo je isto, a najvažniji među njima verovatno je bio Ig (*Hugh*), grof od Šampanje.

Ig, grof od Šampanje je po prvi put posetio Prekomorsko kraljevstvo 1104, i ostao u njemu četiri godine. Potom se ponovo vratio 1114. Jednom prilikom ga je pratio Ig de Pajen. Ig je izgleda bio jedan od njegovih vazala, pošto se Pajen nalazi nizvodno od Troja, gde je bio dvor grofa od Šampanje. (Zapravo, de Pajen je možda čak bio i u srodstvu sa svojim gospodarom). U vreme kad su se Ig de Pajen i njegovih osam drugova zavetovali u Crkvi Svetog groba, grof Ig se opet vratio u Francusku. Poslednji put se vratio u Svetu Zemlju 1125, kada se konačno pridružio templarima. Ali, proteći će još četiri godine pre nego što odnos grofa od Šampanje sa templarima postane očigledan.

Godine 1127, dok se templarski red još uvek sastojao samo od devet vitezova, koji su se trudili da nađu nove članove (po predanju), kralj Baldvin II je poslao Iga de Pajena i još neke od njegove templarske braće u jednu važnu diplomatsku misiju u Evropi. Činjenica da je Ig bio izabran za tako važan posao sugerirše da su templari, uprkos pričama da su oni „siromašni vitezovi“, zapravo u tom periodu bili veoma uvaženi u Prekomorskom kraljevstvu. Pored toga, da je templara tada bilo samo devet, pošto je Ig poveo sa sobom nekoliko vitezova, to bi značilo da je u Prekomorskom kraljevstvu ostalo još samo nekolicina braće. Uistinu, hroničari poput Mihaela Sirojskog (umro 1199), koji je jedan od prvih što je ostavio zapise o templarima, verovali su da je taj red, u vreme Baldvinove misije, imao oko 30 vitezova.

Templarska delegacija je otplovila u Francusku, verovatno u jesen 1127, sa Viljemom od Bura (*William of Bures*), princem Galileje i Gijom od Brizbara (*Guy of Brisbarre*), vladarem Bejruta. Zadatak Viljema i Gaja bio je da ubede Fulka Anžijskog da se oženi Baldvinovom ćerkom, Melisendom, i tako postane naslednik prestola u Jerusalimu, pošto Baldvin nije imao muškog naslednika. Nije poznato da li je Igovo članstvo u delegaciji bilo zbog toga da ubedi Fulka, koji je bio jedan od prvih koji su podržali i finansirali templare, ali čak i da jeste, Baldvin je Igu poverio još jednu misiju: da regrutuje vitezove za planirani krstaški pohod na Damask, kao i da pokuša da izdejstvuje da zapadna crkva zvanično prizna templare. Ta misija je bila zapanjujuće uspešna: Fulk se saglasio da

se vrati u Prekomorsko kraljevstvo i oženi se Melisendom; prijavilo se mnogo novih regruta za Baldvinov pohod na Damask; i što je možda i najvažnije od svega, Ig je sreo Svetog Bernara od Klervoa (*St. Bernard de Clairvaux*). Od tog trenutka su, sa nepokolebljivom podrškom Sv. Bernara, vitezovi templari izašli iz senke na pozornicu evropske istorije na prilično spektakularan način.

Sabor u Troju

Sv. Bernar od Klervoa bio je jedan od najuticajnijih crkvenih otaca tog perioda. On je bio burgundijski plemić, koji se rodio 1190. u Fonten-le-Dižon (*Fountaines-les Dijons*). Dok je još bio u majčinoj utrobi, jedan pobožni čovek je Bernaru predvideo sjajnu budućnost i odista se činilo da on izrasta u zrelog čoveka sa posebnim žarom i vizijom. Pošto je očigledno bio harizmatična ličnost, sa prilično žestokim strastima, on je morao da potraži nekakav religio-zni red čija bi strogost mogla da mu pomogne da ublaži svoju nemirnu prirodu, pa je tako 1113. pristupio redu *sisterinaca* u Sitou (*Citoux*) sa otprilike još 30 burgundijskih plemića. Već tri godine kasnije, on je uspeo da ubedi malu grupu monaha da osnuju novo sisterinsko sedište u obliž-njoj dolini Vormvud (*Wormwood*), koju su oni preimenovali u Klervo, što znači Dolina Svetlosti. Interesantno je da im je taj posed dao Ig od Šampanje, otprilike u vreme njegovog drugog putovanja u Prekomorsko kraljevstvo. Nova zadužbina u Klervou, sada pod Bernarovom upravom, ubrzo je postala magnet za revnosne vernike, pa je to sedište cvetalo.

Nije poznato kada je Bernar (koji je proglašen za sveca 1174, jedva 21 godinu posle svoje smrti) saznao za templare ili sreo Iga de Pajena. Verovatno je da je kralj Baldwin pisao Bernaru 1126, moleći ga da mu pomogne da napravi pravilnik reda i da dobije priznanje i podršku za taj red na Zapadu. Bernar je bio svestan situacije na Istoku i uviđao je da su Prekomorskom kraljevstvu bili potrebni vitezovi spremni za aktivnu vojnu službu, a ne „monasi koji poju i uzdišu“.⁵ Za Bernarovo pronicljivo razumevanje situacije u Latinskoj Siriji najverovatnije je zaslužno njegovo prijateljstvo sa Igom od Šampanje, koji se vratio u Svetu Zemlju treći i poslednji put 1125, kada je u potpunosti postao mladi član templara, kao i Andrea de Monbar (*Andre de Montbard*) koji ne samo da je bio jedan od prvih devet templara, nego i Bernarov ujak. Ako su Ig i delegacija templara zaista otplovili u Evropu u jesen 1127, moguće je da je Bernar sreo velikog majstora templara krajem te godine, ili narednog proleća, pre nego što je Ig započeo svoju pravu misiju, koja će kulminirati Saborom u Troju 1129.

Čim je Ig stigao u Evropu, izgledalo je da stvari počinju da se veoma brzo odvijaju. Templari su dobili na poklon svoju prvu zemlju na Zapadu sa kućom, posedom, livadom i stambenom zgradom u Provansi, koja je poklonjena redu u oktobru 1127, a darodavac je bio naslednik Iga od Šampanje, Teobald, grof od Bloa (*Theobald, Comte de Blois*). Teobald je takođe svojim vazalima dao dozvolu da slobodno poklanjaju templarskom redu svoje posede. Grof od Flandrije, Viljem Klito (*William Clito*), dao je poklon

templarima otprilike u to vreme, kao i njegov naslednik, Tijeri od Alzasa (*Thiery de Alsace*), nakon što je Viljem poginuo u bici 27. maja 1128. Četiri dana nakon toga, Ig se obreo u Anžuju, gde je prisustvovao skupu na kome je Fulk dao Krst (zakletvu da će braniti hrišćanstvo od nevernika). 17. juna, prisustvovao je venčanju Fulkovog najstarijeg sina, Žofreja (*Geoffrey*) sa Matildom, ćerkom engleskog kralja Henrija I, što je potom ostavilo Fulku slobodu da putuje u Jerusalim, kako se Baldwin i nadao. Ig je dobio još poklona u vidu zemlje i novca, a verovatno je da je to venčanje direktno dovelo do toga da Ig bude pozvan u Englesku u leto 1128. Igova poseta Engleskoj dovela je do formiranja prvog templarskog doma, ili preceptorije, na severnom kraju današnjeg Čenseri Lejna (*Chancery Lane*), uz još kraljevih poklona u novcu i nekoliko poklonjenih poseda van prestonice. Iz Engleske, Ig je otputovao u Škotsku, pre nego što je proveo jesen u Flandriji, gde je dobio još darova i spremio se za Troj. Kad se Ig de Pajen obratio saboru u Troju 13. januara 1129, na skupu je bila prisutna nemala grupa crkvenih velikodostojnika. Ne samo da je tu bio Sv. Bernar lično (uprkos tome što je imao groznicu), već i Stiven Harding (*Stephen Harding*), opat Sitoa (*Citeaux*), nadbiskup Sena i Remsa, deset biskupa, grof Teobald od Šampanje i, prema Žanu Mišelu (*Jean Michel*), zapisničaru saveta, „nekolicina drugih koje bi bilo monotono beležiti“. Pored Iga, templare su na tom saboru predstavljali Godfros od Sen Omera, Žefri Bisio, Pajen de Mondidije, Rolan i Aršambo de Sen Enjan.⁶ Čitavom skupu je predsedavao papski

izaslanik, Metju od Albana (*Matthew de Albano*).

U svom govoru, Ig je opisao postanak templara i pravila po kojima su živeli: prisustvovanje službi božijoj, obroci u tišini; prosta odeća; bez žena. Svaki brat se prilikom pristupanja redu zaklinjao na siromaštvo, čednost i poslušnost. Pošto su braća često bila pozivana iz hrama radi viteških poslova, svakom je bilo dozvoljeno da ima jednog konja (iako je to kasnije povećano na tri) i nekoliko slugu. Kad su bili van hrama, izgovaranje Očenaša zamenjivalo je službu. I vitezovi i sluge bili su pod Igovom komandom, a čitav red je bio podređen jerusalimskom patrijarhu.

Nakon određene rasprave, Sabor je, pod Bernarovim nadzorom, doneo pravila koja su poznata pod nazivom Latinski pravilnik templara, zasnovana na pravilima koje je opisao Ig u svom govoru. Sastojala su se od 73 klauzule i regulisala sve aspekte živote templara. Pored pravila kojih se red već držao, Latinski pravilnik je savetovao braću kako da primaju pridošlice u svoj red, i kako da ih ispituju pre nego što se zakunu; u kom uzrastu se novaci mogu pridružiti redu (momcima se savetovalo da sačekaju dok ne odrastu dovoljno da mogu da nose oružje); koliko dugo bi braća trebalo da služe (obično je bio određen rok posle koga su mogli da se vrate svetovnom životu ako su tako želeli); kako da kazne nedolične i kakva povreda vodi dotle da neki brat bude izbačen iz reda (na primer, napuštanje bojnog polja, odlazak iz zamka bez dozvole ili kroz nedozvoljen izlaz) i tako dalje. Vitezovi su morali da nose bela odela, koja su označavala čednost i čistotu, dok

su štitonoše i sluge morali da nose braon ili crno (mora se imati na umu da većina templara nisu bili vitezovi, već službenici koji su radili u raz---r-ađenoj mreži podrške na Zapadu koja im je omogućavala da nastave svoju vojnu dužnost na Istoku). Odeća braće i uzde njihovih konja morali su da budu nenametljivi, da se ne povode za modom i ne nose zašiljene cipele sa resicama i dugu kosu. Pravilnik je zahtevao kratku kosu sa monaš-kom tonzurom; brade su bile obavezne.

Imali su dva obroka dnevno, oko podne i potom u sumrak, koji je trebalo da budu zajednički i u tišini, obeležen jedino čitanjem odlomaka iz svetih spisa. Meso se jelo samo triput nedeljno. Niko nije smeo da ustane od stola ukoliko ne bi došlo do uznemirenja među konjima ili ukoliko ne bi došlo do napada. Fizički odnosi sa ženama bili su zabranjeni (iako je oženjenima bilo dozvoljeno da se pridruže redu, pod uslovom da imaju dopuštenje svoje žene). Još ozbiljniji zločin bila je homoseksualnost, koja je smatrana isto tako lošom kao i ubistvo brata hrišćanina. Ogovaranje je bilo zabranjeno, a od braće se očekivalo da provode slobodno vreme brinući se o konjima, opremi i odeći, ili da provode vreme u molitvi.

Naravno, oci koji su se okupili u Troju imali su veoma mnogo crkvenog iskustva, ali veoma malo iskustva u borbama u Prekomorskom kraljevstvu, pa je Pravilnik bio više monaški nego vojni, pošto se prevashodno brinuo za duhovnu dobrobit pripadnika reda. (On je načinio nekoliko ustupaka uzimajući u obzir vremenske prilike na Istoku, dopuštajući braći da u leto nose lanene košulje,

umesto vunenih koje su bile uobičajene na Zapadu). Kakve god da je nedostatke imao izvorni Pravilnik iz 1129, oni će biti ispravljani kasnije, oko 1160. i još kasnije, oko 1260. U vreme opadanja reda, Pravilnik je narastao do 686 klauzula.

Svakodnevni život u templarskoj precepturi bio je prilično sličan životu u manastiru na Zapadu. Dan bi počinjao (tokom letnjih meseci) jutrenjem u 4 sata, koje se sastojalo od 13 ponavljanja Očenaša. Braći je potom bilo dozvoljeno da kratko odspavaju dok ih zvono ne bi pozvalo na buđenje u 6:00, kada se služila prva misa tog dana. Treći čas je bio u 8:00, a šesti u 11:30, nakon čega bi usledio prvi dnevni obrok. Obično bi vitezovi jeli prvi, potom štitonoše. None su bile u 2:00, potom večernje službe u 6:00. Zatim se večeralo, a konačna služba tog dana obavljala se oko 8:00. Pošto je zima donosila kraći dan, službe bi se sažimale tako da bi jutrenje uvek počinjalo kada se razdani, a večernje bi počinjalo u sumrak.

„Neka nova čudovišta“

Kada se Ig de Pajen vratio u Prekomorsko kraljevstvo posle Sabora u Troju, on je bio poglavar jednog reda čiji je položaj sada uveliko ojačao. Ipak, templare nisu oduševljeno dočekale sve crkvene grupe. Tokom desetog i jedanaestog veka, crkva je doživela velike reforme, koje je poveo papa Grgur VI (1073-1085), a koje su dovele do formiranja takvih opatija kakve su Klini i Sito (*Cluny, Citeaux*). Reformatori Bernarove generacije i prethodnih generacija naglašavali su duhovnu čistotu, neokaljanu

politikom, a posebno ne prolivanjem krvi. Oni su nastojali da uspostave distancu između privremenih monarhija i duhovnih stvari. Henri od Hantingtona je bio taj koji je opisao mešavinu monaha i vojnika kao „neka nova čudovišta“, dok je Gigo (*Guigo*), opat Lagrand Šartreza (*La Grand Chartrese*), pisao Igu da ga upozori na opasnost od mešanja monaškog sa vojnim:

„Beskorisno nam je, uistinu, da napadamo spoljašnje neprijatelje ako nismo pobedili one unutrašnje... Pročistimo najpre svoju dušu od grehova, a potom svet od varvara.“⁷

Gigo je zamolio Iga da pročita to pismo svoj braći, pa je čak išao dotle da je to pismo poslao dvaput po dva različita kurira, kako bi bio siguran da je bar jedan primerak stigao do cilja.

Postoji pismo, otprilike iz tog perioda, koje je naslovljeno na braću templare, a koje je potpisao „Ig“, mada nikad nije dokazano da je to bio Ig de Pajen. Pisac se potpisao naprosto kao „*Hugo peccator*“ – Igo grešnik - i verovatno ga je napisao teolog Ig de Sen Viktor (*Hugh de Saint Victor*). Bez obzira ko je autor, to pismo daje obilje dokaza da je spoljašnja kritika „procurila“ kroz redove templara. Pismo počinje. „... čuli smo da su neke od vas pomele osobe nevelike mudrosti“,⁸ i nastavlja da upozorava braću na đavola i njegova dela. Ig naglašava potrebu da braća paze na svoje unutrašnje stanje i da prihvate svoju sudbinu, podsećajući ih da treba da rade za svoje lično spasenje.

Bilo da je Ig de Pajen napisao pismo potpisano sa „*Hugo*

peccator“ ili ne, izgleda da je u najmanju ruku znao za njega, jer je čak triput zamolio Bernara od Klervoia da sastavi odbranu reda, da bi tu stvar rešio jednom zauvek. Bernar, koji je dotad bio najistaknutiji prijatelj templara, nije ih razočarao. Rasprava koju je napisao, „U pohvalu novom viteštvu“, ocrta razliku između starog, svetovnog viteštva koje je preovladavalo od vremena Šarlemanja, i novog, monaškog viteštva koje otelovljuju templari. Tim činom se Bernar suprotstavio toku reformi Grgura VII. On je otišao još dalje, tvrdeći da je viteštvo spojivo sa monaštvom: dužnost viteza je da ubija za Hrista, i čineći to, on će osloboditi svet od zla, ne od zločinaca. On je raspravljao da postoji razlika između ubistva, koje je greh, i ubistva zlikovca, koje nije greh. Ne samo da je bilo moguće zadobiti Hrista umirući za njega, već je, po Bernaru, takođe bilo moguće postići spasenje ubijajući za Njega. Teško je zamisliti koncizniji argument u korist svetog rata.

Ma kakva da je kritika snašla ovaj red neposredno nakon trijumfa u Troju, to izgleda nije uticalo na voljnost plemića da pomognu u borbi protiv nevernika. U Baldvinovom napadu na Damask 1129. godine učestvovali su određeni broj templara, pored velikog broja boraca koje je Ig regrutovao tokom svog puta po Evropi. Pohod je došao na oko deset kilometara od Damaska kad je odvojeni kontigent pod zapovedništvom Viljema od Bure (*William of Bures*) rešio da malo krene u pljačku. Viljem je izgubio kontrolu nad trupama, pa ih je napala damaska konjica. Preživelo je samo 45 boraca. Baldvin se nadao da

će iznenaditi Damašćane dok su slavili svoju pobjedu nad Francima, ali čim su se Baldvinove trupe spremile za napad, spustila se kiša, što je toliko raskaljalo puteve, da je ofanziva morala da se opozove.

Izgleda da neuspjeh napada na Damask nije negativno uticao na templare. Darovi, koji su tokom postojanja ovog reda dolazili uglavnom u obliku poklonjene zemlje i zgrada (zajedno sa ljudima koji su tu živeli), te pravo da ubiraju prihod od njih, ne samo da su nastavili da stižu, već su stizali u još većem broju. Razlog tih poklona obično je bio da darodavac dokaže svoju pobožnost, na isti način na koji bi bogati trgovci ili dostojanstvenici potpomaganjem izgradnje neke kapele stekli pravo da iskupe svoje grehe i zasluže bolje mesto na drugom svetu. Na borbu protiv nevernika gledalo se na isti način, i templarima nikad nije nedostajalo pokajnika koji su hteli da očiste svoju prošlost.

Najveći poklon došao je u oktobru 1131, kada je templarima – zajedno sa drugim glavnim vojnim redom, vitezovima Bolnice i Crkvom svetog groba u Jerusalimu – bilo ostavljeno čitavo kraljevstvo Aragon, po oporuci njegovog vladara, Alfonsa I, „Bojovnika“. Pod Alfonsom, Aragon se brzo širio od 1118. i dobici su bili tako veliki da su se Alfonsove riznice veoma povećale. Muslimanske snage su osvojile Iberijsko poluostrvo 711, ali je hrišćanski protivnapad, poznat kao *rekonkvista*, započeo gotovo odmah posle toga. Kad je saveznička vojska Vizigota i Asturijanaca pobedila muslimansku vojsku kod Kovadonge 722, niko od njih nije pomišljao da će proces

ponovnog hrišćanskog osvajanja tog poluostrva zahtevati još vekove ratovanja.

Alfonsov način da održi svoje novouvećane posede bio je da stvori bratstva vitezova koji će ih braniti od muslimanskih pokušaja da povrate izgubljene zemlje.

Redovi osnovani između 1122 i 1130, kao što su Belčite i Monreal del Kampo, bili su slični templarima po tome što su braća služila u njima neko vreme, ali se od njih nije tražilo da daju monaške zavete. Taj plan, međutim, nije sasvim uspeo, jer je red Monreal del Kampo bio na ivici raspada u vreme kada je Alfonso sastavio svoj testament, pa je ovom izgledalo da su vojni redovi sa Istoka najbolje rešenje. Pored toga, Alfonso nije imao dece, što je činilo problem očuvanja kraljevstva još većim. Iako je Alfonso umro 1134, trebalo je devet godina da se njegov testament izvrši, jer je bilo neverovatno komplikovano zaveštati tolike posede tako malom broju korisnika. Iako su templari nasledili nešto manje nego što je Alfonso prvobitno nameravao, njima su ipak ostali ogromni zemljišni posedi širom njegovog bivšeg carstva. Od tog trenutka, templari će gotovo potpuno zameniti Alfonsove neuspele redove i postati glavna snaga *rekonkviste* protivu islamskih trupa.

Ubrzo nakon Alfonsove smrti, templari su počeli da dobijaju zamkove u Prekomorskom kraljevstvu. Isprva ih uopšte nije bilo u Jerusalimskom carstvu, već su to bili zamkovi na severu Antiohije, u oblasti po imenu Amanus Marč. Bila je to planinska oblast koja je povezivala Kneževinu Antiohiju sa Kilikijskom Jermenijom, a

templarima je dat zadatak da čuvaju prolaz Belen. Prva tvrđava koju su dobili bila je Bageras (*Bagheras*), koju su oni preimenovali u Gaston, a nakon nje Darbsak, La Roš de Rusel i Roš Gijam. Na jugozapadu, njihovo uporište bilo je Port Bonel, poklonjen otprilike u to vreme, koji je redu omogućio izlaz na more. U graničnim oblastima, kakva je bila Amanus Marč, posedi templara, poput Bagerasa, uvek su bili utvrđeni, pošto su imali veliki strateški značaj. Usled stalno nestabilne situacije na Istoku, gotovo svi templarski posedi bili su utvrđeni, bilo da su bili zamkovi ili ne. Sa druge strane, na Zapadu, najveći broj templarskih preceptorija nije bio utvrđen, pošto nisu bili smešteni u potencijalno neprijateljskoj zoni (izuzetak je bilo Iberijsko poluostrvo, gde pretnja mavarskog napada nikad nije prestajala, kao i istočna Evropa, gde su se vojni redovi borili protiv tamošnjih pagana).

Ako je neprekidni priliv novca i dobara u templarske riz-nice pomagao da se ublaže sumnje – kako izvan tako i unutar njihovog reda – o svrsi, efikasnosti i moralnosti templara, onda su tri papske bule (termin koji je izveden iz reči *bullum*, ili pečat, koji se stavljao na pergament) koje je obezbedio Robert de Craon (*Robert de Craon*), drugi veliki majstor, uzdigle taj red iznad svih kritika – osim kritike samog pape. Te bule nisu okončale kritikovanje templara, ali su ih postavile u položaj u kome takvi komentari nisu bili bitni. Prosto rečeno, od 1139, kada su se utvrdili u Amanus Marču, templari, koji su doživljavali uspon još od sabora u Troju, postali su

neodirljivi.

Papsko priznanje: tri bule

Robert de Kraon, poznatiji kao Robert Burgundijski, uprkos tome što je po rođenju bio Anžujac, nasledio je Iga de Pajena na položaju velikog majstora nakon Igove smrti (to je bilo 24 maja, najverovatnije 1136). On je bio vešt vođa i vrlo dobro je znao, ukoliko red želi da osigura ono što je dobio u Troju, to mogu da mu obezbede jedino papske privilegije. I upravo je to i dobio, tri godine kasnije, od pape Inoćentija II.

Bula pod nazivom *Omne datum optimum*, koja je napisana u Lateranu 29. marta 1139, oslobodila je templare svih drugih odgovornosti osim direktne odgovornosti papi. Ta bu-la je potvrdila pravila templarskog reda, kao i sve poklone koje je on dobio. Pored toga, pomenuto je i funkcionisanje reda: templarima je dozvoljeno da sami biraju svog majstora, bez ikakvog spoljašnjeg mešanja: jedino je majstor mogao da promeni običaje i pravila reda, mada jedino uz konsultacije sa Saborom braće (Sabor je bio neka vrsta skupštine koja je upravljala svim precepturama); braći je bi-lo zabranjeno da se zaklinju na lojalnost bilo kome izvan reda; i nijednom bratu koji se zakleo nije bilo dopušteno da se vraća svetovnom životu niti da se pridruži nekom drugom redu. Bula je čak izuzela templare i od plaćanja poreza, a dozvoljavala im je da ubiraju poreze i od sveštenstva i od svetovnjaka, pod uslovom da se ti porezi prikažu kao da su im poklonjeni slobodnom voljom (što je privilegija koja je dotad bila data jedino *sistercincima*).

Pored dozvole da zadrže sav plen koji bi oteli od muslimana, ostatak bule je sadržavao odrednice koje se odnose na duhovni život tog reda. Templari su mogli da primaju sveštenstvo da služi redu, uz prethodnu dozvolu biskupa pod čijom upravom su ovi bili. Ako bi biskup to odbio, odobrenje je mogao dati lično papa. Red je zadržavao pravo da smeni sveštenika ukoliko bi ovaj izazivao probleme unutar reda ili bi se pokazalo da od njega ima više štete nego koristi, odnosno ukoliko bi to odobrio Sabor. Ali, svešteniku se moglo dopustiti da se pridruži redu nakon što ga je služio godinu dana, ukoliko bi braća to odobrila. Sveštenici se nisu pozivali u borbu, već jedino da se brinu o dušama braće. Sveštenici su odgovarali jedino redu i templari su imali pravo da imaju svoje sveštenstvo koje bi zareadio bilo koji biskup. Pored toga, sveštenstvu reda nije bilo dopušteno da propoveda za novac, osim ukoliko to prethodno nije dogovoreno sa majstorom. Templarima je bilo dopušteno da grade kapele na svom zemljištu i da tu slušaju bogoslužjenje. Braća su mogla da se sahranjuju pored tih kapela. Gde god da su putovala, braća su mogla da se ispovede bilo kom svešteniku i prime sve sakramente i pomazanja. Privilegije koje je utvrdila *Omne datum optimum* podrazumevale su i domaćinstvo i sluge templara. Bula se završavala Inoćentijevim citatom iz Poslanice Korinćanima, poglavlje 7, stih 20: „da svako od vas ostane veran tom pozivu koji vam je namenjen“.

Privilegije koje je templarima dao Inoćentije osnažili su njegovi naslednici, Celestin II i Evgenije III. Bula *Milites*

Templi, koji je izdao Celestin 1144. g. obraćao se sveštenstvu. U njemu su templari opisani kao branioci hodočasnika i branioci crkve od pagana; zbog toga je sveštenstvu naređeno da skuplja priloge za templare. Celestin se zalagao da donatori formiraju druga bratstva da bi podržali red templara, a ko god bi se pridružio tim bratstvima, sedmina greha bila bi mu oproštena. Članovi tih bratstava donatora imali su još jednu privilegiju, pravo da budu sahranjeni u crkvi, osim ako nisu ekskomunicirani. Kad bi templari došli da sakupe novac pomoćnih bratstava, crkve bi jednom godišnje bile otvarane samo u tu svrhu, uz prateću službu. Bula *Militia Dei*, koja je objavljena naredne godine, opet se obratila sveštenstvu i donela templarima još privilegija. Evgenije je obećao da neće narušiti njihova prava i objavio da templari imaju prava da uzimaju sveštenike za svoj red. Sveštenici su morali da budu zaređeni na ispravan način i da imaju do--puštenje svog biskupa da služe redu templara. Braća su imala pravo da ubiraju poreze i priloge za sahranu na svom zemljištu, mogla su da grade kapele i tu sahranjuju svoju braću i sluge, kada umru. Evgenije je zahtevao od sveštenika da osveštaju templarske kapele, blagoslove njihova groblja i dopuste njihovim sveštenicima da rade na miru.

Te tri bule su legitimizovale templare i čvrsto ih ustoličile u središtu hišćanskih napora u Svetoj Zemlji. Iako se kritikovanje tog reda nastavljalo, nijedan kritičar nije mogao mnogo da učini; templari su bili iznad prekora. Bio je to izuzetan uspon: od sabora u Troju, templari su se za

samo 15 godina od jedne donekle sumnjive organizacije nepoznatog porekla uzdigli do statusa branilaca jedine prave vere. U narednih 150 godina, njihov položaj će ostati nepoljuljan; malo je onih koji su mogli da predvide da će njihov konačni pad biti isto tako meteorski kao što je bio i njihov uspon.

Struktura templarskog reda

Kako je red templara rastao - od devet vojnika-monaha koji su se zavetovali na siromaštvo, čednost i poslušnost - u ono što bismo danas nazvali multionacionalnom korporacijom, tako se razvijala i struktura reda, koja je bila odraz i podrška njegovoj proširenoj ulozi u krstaškim poslovima.

Veliki majstor bio je apsolutni vladar tog reda; nakon papske bule *Omne deum optimum* iz 1139, on je bio odgovoran jedino papi. Velike majstore birao je izborni sabor 13 starih templara, koji se sastojao od 8 vitezova, četiri vojnika i jednog kapelana. U celini, izborni sabor nastojao bi da izabere nekog ko je već bio baziran na Istoku. Zbog značaja pariskog hrama za francusku monarhiju, francuski kralj je mogao – što je često i činio – da utiče na izbor velikog majstora, kao što je to bio slučaj prilikom izbore Režinala od Višijea 1250. Kako se red širio, tako je rasla i oprema za službu: u vreme kada je položaj velikog majstora zauzimao Bertran de Blankfor (*Bertrand de Blancfor*, 1156-1169), veliki majstor je mogao očekivati da ima četiri konja i pratnju koja se

sastojala od dva viteza, jednog vojnika, kapelana, turkopolijea (oficir lake konjice – prim. prev.), kovača, kuvara i jednog Saracena kao sekretara. Majstor je takođe imao pravo da prvi bira kada bi red dobio novu turu konja sa Zapada.

Odmah ispod velikog majstora bio je zapovednik starijih oficira - senešal. Senešal je bio istovremeno i zamenik i savetnik velikog majstora. Povremeno bi senešali bili „unapređeni“ u velikog majstora – to je dopuštala politika izbornog sabora – kao što je to bio slučaj sa Andreom de Monbarom, koji je bio jedan od devet vitezova Iga de Pajena. Nakon što je bio senešal 4 godine, on je na kraju postao veliki majstor 1153, pošto je Bernar de Tremelej (*Bernard de Tremeley*) nakon što je kratko vreme bio majstor, iznenada i tragično stradao u Askalonu. Kao i veliki majstori, i senešali su imali svoju pratnju. Maršal je bio odgovoran za sve vojne odluke, kao što je kupovina konja i opreme, a takođe je bio nadređen lokalnim zapovednicima. Ti zapovednici su odgovarali za jednu određenu zonu: zapovednik Jerusalimskog kraljevstva delovao je kao blagajnik reda, nadgledao to kraljevstvo i u njegovom domenu imao ista ovlašćenja kao i veliki majstor; zapovednik grada Jerusalima, koji je na sličan način bio zapovednik samog grada i u okviru njegovih zidina imao ista ovlašćenja kao i veliki majstor; i komandiri Tripolija, Akre i Antioha, imali su slična ovlašćenja. Sva velika kraljevstva na Zapadu imala su majstora koji je bio odgovoran velikom majstoru: Francuska, Engleska, Aragon, Portugal, Puatu (oblast na

zapadu centralne Francuske, na granici sa Biskajskim zalivom – prim. prev), Apulija i Mađarska. Draper je bio odgovoran za deobu odeće i posteljine i starao se da braća ne gomilaju privatnu imovinu. On je takođe bio ovlašćen da deli poklone koje bi dobio templarski red.

Bilo je još funkcija koje su bile podređene raznim majstorima i zapovednicima. Zapovednik kuća bio je odgovoran za posebne templarske kuće na Istoku i odgovarao je višim činovima; zapovednik vitezova delovao je kao zamenik zapovednika Jerusalimskog kraljevstva; turkopoljar je odgovarao za turkopoljce (laku konjicu koja se često sastojala od lokalnih trupa angažovanih na određeni period); zamenik maršala je nadgledao pešake i opremu; barjaktar je obično bio vojnik, odgovoran za ponašanje paževa; i bolničar se brinuo o bolesnoj i ostareloj braći, koja bi se često slala nazad na Zapad, da borave u templarskim domovima, daleko od bojišta Prekomorskog kraljevstva i Iberijskog poluostrva. Elita vojne sile templara sastojala se od grupe koju verovatno najradije zamišljamo kada govorimo o tom redu – vitezova sa njihovim belim ogrtačima sa upadljivim crvenim krstom u visini srca. Očekivalo se da oni već budu izvežbani u ratnim veštinama pre nego što se priključe redu; tom prilikom bi predavali svoju svetovnu odeću, a dobijali bi oklop, opremu i odeću koju bi nosili van bojnog polja. Iako su u početku vitezovi mogli da budu iz bilo kog društvenog segmenta (uključujući i ekskomunicirane, pošto je na Istoku stalno falilo vojnika), u vreme Drugog krstaškog rata uslov da se vitezovi

pridruže templarima bio je da potiču od viteške loze. Svaki vitez bi dobio tri konja i štitonošu, čija je dužnost bila da pomaže vitezima i da se postara da ovaj bude potpuno opremljen i spreman da krene u bitku. Kao ni laka konjica, ni paževi obično nisu bili potpuno zakleti templari, već često meštani koji bi bili iznajmljeni na određeni period. Druga glavna templarska borbena grupa bili su vojnici, koji su, za razliku od vitezova, nosili crne ili braon ogrtače i nisu bili teško naoružani. Vojnici su poticali iz porodica koje su bile mnogo više društveno i rasno izmešane nego što su to bile viteške, i njihovi redovi često su popunjavani ljudima jermenskog i sirijskog porekla. Oni su morali da se snađu sa samo jednim konjem i bili su sami sebi štitonoše.

Templari kao graditelji

Afera sa *hašašinskim* izaslanikom, ovakva kakvu je znamo, pokazuje u kojoj meri je templarski red postao nezavisan od svih autoriteta osim samog pape, stoga ni ne čudi to što su ih klevetnici, koji su besneli protiv privilegija koje su dobili templari, uvek iznova optuživali kako su postali „crkva unutar crkve, država unutar države“. Izgleda, međutim, da ta kritika nije imala nikakvog ozbiljnijeg uticaja na templare, već je, ako je suditi po programu gradnje na Istoku, ona samo ojačala njihovu veru da su drugačiji jer je takva Volja Božija. Templarski graditelji su podigli određen broj crkva po čitavoj Latinskoj Siriji i učestvovali su u nekoliko velikih

projekata, uključujući izgradnju nove Crkve svetog groba, posvećene 1149, kao i obnovu Crkve rođenja u Vitlejemu. Pored toga, oni su izgradili raskošan grob za Baldvina IV, leproznog kralja, nakon njegove smrti 1185. Njihove crkve i zgrade na Zapadu bile su jednostavnije, a glavina troš-kova bila je rezervisana za važne precepture kakve su bile pariska i londonska. Slično tome, nisu se sve njihove crkve dičile izuzetnim kružnim nacrtom, kakav je nacrt Templarske crkve u Londonu. (Kružne crkve su očigledno bile nadahnute Hramom Gospodnjim u Jerusalimu). Regionalne precepture, kao što je crkva Garvej u Herefordširu, bile su jednostavne, asketske, ali funkcionalne građevine.

Druga glavna odlika templarske arhitekture na Istoku bile su tvrđave koje su oni bilo ojačavali, bilo obnavljali, bilo gradili specijalno za sebe. Zamkovi poput Safada u Galileji, Tortoze u grofoviji Tripoli i Atlita na obali južno od Haife predstavljaju remek-dela srednjevekovne vojne arhitekture. Zaista, toliko su jaki bili zidovi utvrđenja u Atlitu – debljina spoljašnjih zidova iznosila je 4 metra – da je ono uspelo da odbije veliki napad dok je još bilo u fazi izgradnje.

Templari su, zapravo, od samog svog nastanka bili uključeni u građevinske projekte. Kada je kralj Baldwin II premestio džamiju Al Akšu oko 1120. g, templarima je ostavljeno na volju da uredi tu oblast kako oni nađu za shodno. Jedan nemački monah, Teodorih, koji je posetio Svetu Zemlju između 1169. i 1174, napisao je detaljan prikaz oblasti Hrama:

„Ide se na jug (od Katedrale u stenama, ponovo hrišćanskog Hrama Gospodnjeg, nakon Prvog krstaškog rata), i tu je Solomonova palata (Al Akša). Poput crkve, obla je i poduprta stubovima, a takođe se i na kraju svetilišta diže do kružnog krova, velikog i okruglog, takođe nalik na crkvu. Ta i sve okolne zgrade pripale su templarskim ratnicima. Oni su smešteni u toj i drugim zgradama koje im pripadaju. I sa zalihama oružja, odeće i hrane, oni su uvek spremni da čuvaju tu provinciju i brane je. Ispod njih su staje koje je nekada podigao kralj Solomon. One su odmah do palate, a njihova građa je izuzetno komplikovana. Izgrađene su sa svodovima, lukovima i krovovima veoma raznovrsnim, i po našoj proceni, posvedočili bismo da one mogu da udome deset hiljada konja sa njihovim konjušarima. Hitac iz samostrela teško da bi dobio od jednog kraja te zgrade do drugog, i po dužini i po širini.

Iznad njih je oblast puna kuća, staništa i spoljašnjih zgrada svakakvih namena i puna je staza, travnjaka, prostoriya za većanje, tremova, konzistorijuma i zaliha vode u fantastičnim cisternama. Ispod toga je takođe puno perionica, skladišta, ambara, skladišta drveta i drugih domaćih skladišta.

Sa druge strane palate, to jest na zapadu, templari su izgradili jednu novu kuću, čija su visina, dužina i širina, i sve njene ćelije i trpezarije, stepenište i krov, daleko iznad uobičajenog u ovoj zemlji. Zaista je njen krov toliko visok da bi mi, ako bih rekao koliko, slušaoci teško poverovali. Tu su oni, zaista, sagradili jednu novu palatu, dok sa druge

strane imaju onu staru. Takođe su oni na ivici spoljašnjeg dvorišta izgradili jednu novu crkvu veličanstvenih dimenzija i majstorstva gradnje¹².

Znajući da je oblasti na jugu Visoravni hrama zaista bila potrebna popravka kad ju je Balduin napustio, i kada znamo koliki su rad templari tu obavili, reklo bi se da se njihov red time poprilično bavio, verovatno od momenta kada se tu preselio. Ta zona je bila gotovo potpuno izgrađena kad ju je Teodorih video. Ali, on nije mogao da zna da je vreme koje je templarima ostalo da tu proborave bilo ograničeno, a da nova crkva koju je on video u izgradnji nikad neće biti dovršena.

Tajne templara

Činjenica da su templari tako spektakularno pali u nemilost ukazuje da su neke od čudnijih optužbi iznetih protiv njih možda imale osnovu u stvarnosti. Iako je najveći broj komentatora tog perioda, a i kasnije, smatrao Filipovu poh-lepu za glavni motiv njegovog napada na taj red, ima i nekih, kao što je istaknuti istoričar srednjeg veka, ser Stiven Ransimen (*Stiven Runciman*) koji veruju da je u tim optužbama bilo nešto istine: „Bilo bi glupo odbaciti sve te glasine (o jeresi) kao neosnovane izmišljotine neprijatelja. U njima je bilo verovatno taman toliko materijala koliko je bilo potrebno da ukaže na pravac kojim se najubedljivije može napasti templarski red“.³⁴

Ako je kraj ovog reda sporan, onda je nesumnjivo i njegov početak obavijen tajnom i ćutanjem.

Tajna porekla templara

Tradicionalna slika Iga de Pajena i Godfroa de Sen Omera koji se predstavljaju Baldvinu II oko 1119. godine sa pred-logom da stvore red od devet vitezova koji će štititi hodočasnike koji posećuju Svetu Zemlju potiče od Gijoma od Tira (umro oko 1186), prvog hroničara koji pominje taj red. Ipak, Gijom je, kao i većina srednjovekovnih istoričara, nepouzdan. On napominje da je Sabor u Troju održan devet godina po osnivanju templarskog reda, što bi značilo da su templari možda pokrenuti na Saboru u Nablusu 1120, ali on takođe primećuje da tokom tih prvih devet godina oni nisu primali nove članove. Pošto je poznato da se Fulk, grof anžujski, priključio templarskom redu na svom hodočašću 1120, to bi onda pomerilo datum nastanka templara u 1111. godinu. Kao što primećuje Ransimen, Gijomovo datiranje je „zbrkano, a povremeno očigledno pogrešno“.

Ako je Gijom konfuzan, onda u tome nije usamljen. I druga dva hroničara koja su pisala krajem 12. veka – Mihael Sirijac i Valter Map – ne samo da se ne slažu s Gijomom, već ni međusobno. Prema Mihaelu Sirijcu (umro 1199.), jerusalimski kralj je predložio Igu de Pajenu da formira vojni red i tvrdi da je u početku imao 30 članova. Valter Map (umro oko 1210) je verovao da je templarski red formirao jedan burgundijski vitez po imenu Paganus, koji je branio hodočasnike za koje je video da ih često napadaju na jed-nom pojilu za konje u blizini Jerusalima. Uprkos njegovim naporima, broj nevernika je rastao i on je bio prisiljen da traži još ljudi, a vitezovi koji

su dolazili smeštali su se u blizini Hrama Gospodnjeg (što je lako mogla da bude džamija Al Akša), i to na južnom kraju Planine hrama.

Postoji još jedan nagoveštaj da su templari postojali i pre godine njihovog zvaničnog osnivanja – 1119. Pet godina pre toga, biskup od Šartra je pisao Igu, grofu od Šampanje – koji je i sam bio jedan od prvih templara, ili, u najmanju ruku, jedan od prvih ljudi koji su podržavali taj red – kad se po drugi put vratio sa Istoka: „Čuli smo da... ste se, pre povratka iz Jerusalima zakleli da ćete se pridružiti ratnicima Hristovim (*Militia Christi*) i da ćete se pridružiti tim jevanđeljskim vojnicima“.³⁶ Pošto izraz „*Militia Christi*“ koristi i Sv. Bernar kada govori o templarima, a pošto znamo koliko je bliska bila veza između Iga, Bernara i tog reda u nastajanju, možda je baš taj komentar biskupa od Šartra najubedljiviji dokaz koji imamo da su templari – u ovom ili onom obliku – postojali bar već oko 1114. godine.

Atmosfera tajne koja okružuje prve godine templara dopunjuje činjenica da su godine pre Sabora u Troju najmanje dokumentovane što se tiče templarskog reda. Zaista, o njima jedva da i postoji neki dokument. Sami templari nemaju zvanični zapis o svom osnivanju, što nije uobičajeno za jedan religiozni red. Do Drugog krstaškog rada, nije bilo zapadnih hroničara u Prekomorskom kraljevstvu, a što je još čudnije, kraljevski hroničar, Fulk od Šartra, koji je živeo u Jerusalimu u vreme navodnog osnivanja templara, uopšte ih ne pominje. Postoje samo četiri dokumenta pre Sabora u Troju koja pominju

templare, a dva od njih pominju taj red u vezi sa *bolničarima*.³⁷ Kasnije hronike – Ernulove i Bernara Blagajnika – takođe ukazuju da je između ta dva reda postojala neka vrsta bliske veze. Interesantno je da su u toj verziji „templari zatražili od kralja da im pokloni to mesto ispred Hrama Gospodnjeg“.³⁸ Uistinu, neka skorašnja istraživanja³⁹ izgleda da potvrđuju da je templarima isprva obez-beđen smeštaj pored Avgustinskog kanona Crkve Svetog groba i da je zgrada koju su koristili bila deo bolnice, koja se nalazi upravo na jugu.

Dakle, ako su templari izvorno bili smešteni u bolnici – i to moguće već 1111. – šta su tamo radili? Od četiri dokumenta koji potiču od pre 1129. godine, nijedan ne pominje da su templari štitili hodočasnike. Da li su oni naprosto održavali red u bolnici, ili se dešavalo nešto drugo? Često se tvrdilo da su templari bili deo jednog velikog plana koji je započeo Prvim krstaškim ratom.⁴⁰

Iako se to ne može dokazati, ne može se ni poreći. Postoji dovoljno velika praznina u istorijskim zapisima koja omogućuje da se templarima pripiše jedna tajanstvenija uloga od one koja im se tradicionalno pripisuje.

Nesumjivo je da je bilo maglovitih likova koji su se kretali u pozadini prvih godina Prekomorskog kraljevstva, čija imena nisu doprla do nas. Na primer, Godfroa Bujonskog je na Istok pratila jedna grupa anonimnih savetnika.

Poznato je ime samo jednog od njih – Petar Pustinjak.

Moguće je da je taj Petar povezan sa tajanstvenom grupom monaha koji su došli na Godfroaovo imanje u Orvalu u Ardenima oko 1090. godine, pošto su u grupi doputovali

iz Kalabrije u Italiji. Misli se da je Petar potom postao lični učitelj Godfroa, a 1095. godine, on je bio jedan od ljudi koji su pozivali na krstaški rat. (Zaista, Petar je poveo prvu grupu krstaša koji su krenuli iz Evrope.) Kad je Jerusalem osvojen, grupa tajanstvenih plemića ponudila je Godfroitu titulu jerusalimskog kralja; među njima je bio i „izvesni biskup iz Kalabrije“, a izgleda da je Godfroa dao da se sagradi jedna opatija na planini Sion, baš kraj gradskih zidina. Sionski red, koji je tako nastao, svakako je jedan od najmanje poznatih religioznih bratstava tog perioda, a postoje podaci koji ukazuju da su templari nastali od te grupe.⁴¹

Ig, grof od Šampanje, jeste još interesantnija ličnost od Godfroa. Izgleda da je on otputovao na Istok 1104. na molbu jedne grupe nepoznatih plemića, a moguće je i da je Igova poseta Prekomorskom kraljevstvu bila neka vrsta misije u potrazi za činjenicama. Kada je on drugi put posetio Prekomorsko kraljevstvo, formirani su Ratnici Hristovi – sasvim je moguće da su to bili templari. Iako im se Ig nije odmah pridružio, on se vratio u Francusku i poklonio zemlju Sv. Bernaru, koji je taj posed iskoristio da osnuje novi manastir u Klervou. Sv. Bernar je kasnije postao glavni promotor templara na Zapadu, a sistercinci i templari su rasli eksponencijalnom brzinom, dok je Ig podržavao oba ta reda. Da li je Ig delovao u skladu sa nekim širim planom? U najmanju ruku, izgleda da je on bio čovek koji je bio svestan duha svog vremena. A kada se on i zvanično priključio templarima 1125, morao je da se zavetuje na vernost svom sopstvenom vazalu, Igu de

Pajenu, kao što je to morao da učini i svaki novi regrut. To je samo po sebi izuzetno i moglo bi da ukaže da je još u tom ranom periodu postojala neka moćna mistika koja je okruživala templarski red, a koju su njegovi članovi aktivno podržavali.

Templari i Planina hrama

Jedno predanje govori da su se templari - ili bar jedna njihova grupa - iako je zvanično trebalo da štite hodočasnike – zapravo bavili arheološkim iskopavanjima koja su se odvijala ispod Planine hrama, na mestu koje je poznato kao Solomonove štale. Dugo su kružile priče da je blago, koje se nalazilo u Drugom Solomonovom hramu, koji je uništen u požaru 70. godine, sakriveno ispod Planine hrama, pa je moguće da su to Ig de Pajen, grof od Šampanje i drugi znali i da su se poduhvatili da ga nađu. A moguće je i da su templari nabasali na nešto dok su renovirali Solomonove štale, pošto je poznato da su obavljali obimne građevinske radove oko džamije Al Akše, počev od 1120.

Ako su templari zaista našli nešto ispod Planine hrama, šta bi to moglo da bude? Postojalo je obilje nagađanja (zaista, nagađanja ima i previše kada su templari u pitanju) da su našli jedan ili više dragocenih relikvija, kao što su, na primer, balzamovana glava Jovana Krstitelja, dokumenti koji govore o pravom poreklu hrišćanstva, ili *kovčeg zaveta*. A opet, možda je iskopano blago Drugog hrama, koje se sastojalo od zlata i drugih plemenitih metala i dragulja. Nije nemoguće da je došlo do jednog tako

velikog otkrića: na kraju krajeva, svici koji su otkriveni u Nag Hamadiju i Kumranu sredinom 40-tih godina 20. veka bili su netaknuti i očuvani gotovo 2000 godina.

Templari i *gral*

Templari se ponajviše povezuju sa jednom neprocenjivom relikvijom, a to je *sveti gral*.⁴² U narodnoj viteškoj epici tog perioda, kao što je „Parsifal“ Volframa od Ešenbaha, templari su naslikani kao njegovi čuvari. (Moguće je da je drugu romansu o *gralu*, francusku poemu Perlesvo (*Perlesvaux*) iz 13. veka, zapravo napisao jedan templar, toliko se ona bavi vojnim detaljima.) Ali, najvažnija veza između templara i *grala* je to što je grad u kome su oni zvanično osnovani, Troj (izgovara se i „Troa“ – prim. prev.) takođe i grad u kome je napisana prva romansa o *gralu*, delo Kretijena od Troa, koji je sastavio „Priču o *gralu*“ negde oko 1180.

Snažna povezanost između templara i *grala* ne pomaže nam, naravno, nimalo da bolje razumemo šta je *gral* u stvari. Po predanju, on se smatra peharom koji je korišćen na Poslednjoj večeri, u koga je takođe sakupljena i Hristova krv na Kalvariji; ali, on se takođe može smatrati hrišćanskom varijantom keltskog mita o rogu izobilja, za koga se smatralo da donosi plodnost zemlji i da je neiscrpn izvor preporoda. Ipak, u Kretjenovim rukama, keltska priča predstavlja samo osnov na koji je on nakalemio novi materijal. To što je pisao u Troju ukazuje da je, ma u kakvo novo saznanje da je on bio upućen, sasvim moguće da su ga u taj grad doneli templari ili ljudi

koji su bili povezani sa tim redom. Nešto kasnija verzija priče o *gralu*, „Parsifal“ Volframa od Ešenbaha (sastavljen oko 1210) čini priču još izričitijom, tako što je deo njenog scenarija prenesen na Istok (Ešenbah je lično boravio u Prekomorskom kraljevstvu oko 1200) i time što je svoj tekst začinio ezoteričkim referencama do kojih je mogao da dođe jedino putem kontakta sa mistici naklonjenim elementima u muslimanskom svetu.

Templari i arapski svet

Nakon neuspeha Drugog krstaškog rata, počele su da se šire glasine da su templari namerno sabotirali taj pohod sklopivši izdajnički pakt sa nevernicima. Anonimni analista iz Virzburga verovao je da su templari tokom tog pohoda primili ogromno mito od damaskog vladara Unura da bi aranžirali povlačenje koje je dovelo do neuspeha tog pohoda. Iako optužbe te vrste odslikavaju uobičajenu nesposobnost zapadnih hroničara da pojme složenost situacije na Istoku, gde su neki oblici prilagođavanja između Franaka i muslimana bili praktična nužnost, od tog perioda je reputacija templara bila poljuljana (bar u očima njihovih kritičara na Zapadu).

Kao što smo već pomenuli, templari su zapošljavali muslimanske sekretare, a određeni broj pripadnika tog reda naučio je arapski. Slično tome, oni su imali nepredvidljive, ali ponekad veoma bliske odnose sa *hašašinima*, koji su se često smatrali islamskim ekvivalentom templara. Templari su takođe došli u dodir sa *sufijima*. Zato nije nemoguće da su ideje poreklom iz islamskog sveta našle put do Evrope baš preko

templarskog reda. Mavarski Španci iz 12. veka, na primer, delovali su na isti način i ogromna količina znanja stizala je u Evropu posredstvom institucija kakav je bio univerzitet u Toledu, koji je imao čitavu školu posvećenu isključivo prevodenju literature sa arapskog. Taj priliv znanja imao je neizmeran uticaj na Zapad; zaista, ne bi bilo preterivanje ako bismo rekli da je jedna od najvažnijih stvari u intelektualnom razvoju Zapada bilo otkriće Istoka, pošto je arapska kultura i nauka u tom periodu bila daleko naprednija od zapadnjačke. Možda je taj bliski kontakt sa arapskim svetom doprineo verskoj različitosti templara koja im se pripisuje.

Templari i jeres

Inoverci kod kuće takođe su možda obeležili templarsku misao. Taj red je dugo bio povezivan sa *katarima*, jeretičkom dualističkom sektom koja je cvetala u 12. i 13. veku, uglavnom u južnoj Francuskoj i delovima severne Italije. Uznemiren tim širenjem jeresi, papa Inoćentije je proglasio krstaški rat protiv nje, koji je i započeo 1208. predvođen Simonom de Monforom (*Simon de Monfort*). To je bio takozvani albižanski krstaški rat, nazvan po francuskom grafu Albiju. On je trajao do 1244. kada su poslednje katarsko uporište Monsegir osvojile snage Luja IX, a njegovi stanovnici su svi spaljeni na Polju kremiranih. Iako su većinu templara činili jednostavni, nepismeni ljudi koji su se držali katoličke crkve, unutar tog reda je sigurno bilo ljudi koji su simpatisali *katare*. Bertran de Blankfor, šesti veliki majstor templara, potekao je iz katarske porodice, a templarski red je

primaio kataru u svoje redove pošto je albižanski krstaški pohod već bio započeo. U Langdoku je bilo toliko templara koji su bili *katari* da su u mnogim precepturama oni premašili katolike. Templari su oduvek primali ekskomicirane u svoje redove – razlog za to nalazili su u hroničnom nedostatku ljudstva na Istoku – ali, taj razlog nije važio za zaštitu koju su templari pružali *katarima* na Zapadu, gde uopšte nije vladao takav nedostatak ljudstva. To očigledno prijateljstvo prema *katarima* moglo bi biti nasleđe Bertrana od Blankfora, a ono je takođe moglo biti uzrok što su templari smatrali Langdok – u kome je njihovo prisustvo bilo posebno snažno – najpogodnijom zemljom koja bi bila država njihovog reda.

Katari nisu bili jedini oblik jeresi sa kojom se povezivao taj red. Druga najstaknutija jeres bila je *johanitska*, verovanje da je Jovan Krstitelj pravi mesija, dok je Hrist bio uzurpator i lažni prorok. Ukazivalo se da je i sam Ig de Pajen bio *johanit*, a poznato je da je templarski red posebno visoko cenio Jovana Krstitelja. Izvori ovoga su nejasni, ali bi jedan od mogućih mogla biti pretpostavljena prvobitna baza templara u bolnici: oko 1100. godine, red *bolničara*, koji su izvorno bili poznati kao red Jerusalimske bolnice Jovana Milosrdnika, iz nepoznatih razloga postali su red Jerusalimske bolnice Jovana Krstitelja.

Blisko povezan sa pokretom *johanita* je kult Marije Mag-dalene. Kult Device Marije takođe je bio izrazit u 12. veku, i po tradiciji se na te dve žene gledalo kao na žensko lice Boga. Sam Sv. Bernar je bio opsednut ženskim

aspektom Božanskog, a pošto je poznat njegov blizak odnos sa templarima, moguće je da je on preneo tom redu poštovanje prema ženskom aspektu božanskog, ili je pak bio fasciniran tim aspektom uporedo sa nekim drugim pripadnicima templarskog reda. Čitalac bi trebalo da ima na umu da su se u Evropi u tom periodu odvijale brze promene (takozvana renesansa 12. veka), a interesantna je činjenica da se naglo širenje interesa za Boginju uglavnom vraća u vremenima velikih promena i istraživanja. Zato se postavlja pitanje: da li su templari bili potajni obožavaoci Boginje?

Papa Inoćentije III je nesumnjivo mislio da oni obožavaju nešto drugo, a ne Boga i Njegovog jedinog Sina iz Novog Zaveta, kad je upozorio templare u svom pismu iz 1208. On ih je optužio za uobičajene grehe ponosa i oholosti – te optužbe su počele da se javljaju još u vreme Drugog krstaškog rata, kada su takođe počele da kruže i glasine o vezama templara sa islamom – ali ih je takođe okarakterisao kao čarobnjake koji su u opasnosti da počnu da rade đavolji posao ukoliko ne dovedu svoju kuću u red. To što je sam papa bio naveden da prizna da sa templarima u celini nije baš sve sasvim u redu ukazuje da su glasine da su templari zagazili u jeres možda bile zasnovane na stvarnosti.

Glava templara

Optužbe za obožavanje đavola izbile su na površinu jedan vek kasnije, tokom suđenja templarima kojim je rukovodio Filip IV. Taj sedmogodišnji period je možda najbolje dokumentovan period u istoriji tog reda, a to je

takođe i period kada su njihova navodna nepravoverna shvatanja bila u središtu interesovanja. Francuski istražitelji sveli su to na dva oblika templarske prakse: inicijaciju i činjenicu da se mislilo da oni obožavaju idola po imenu Bafomet.

Pripisivalo im se da su tokom ceremonije inicijacije novoprimiteljna braća morala da pokažu svoju lojalnost templarskom redu gazeći, pljujući ili mogleći na krst i poričući Hrista. To se uglavnom smatralo tipičnim primerom iskonstruisanih Filipovih optužbi. Ali, nedavno otkriće dokumenta poznatog po imenu pergament iz Šinona u Vatikanskoj biblioteci, ukazuje da su templari zaista pljuvali na krst i poricali Hrista. U istrazi u Šinonu u leto 1308, Žak de Molej je objasnio da je ta prividno svetogrдна praksa zamišljena da prikaže kakvo mučenje čeka templare ako padnu u ruke Saracena i da ih na taj način osposobi da poreknu svoju religiju „samo umom, ali ne i srcem“.⁴³ Ako se prisetimo da je neke od dokaza protiv templara sakupilo 12 Filipovih špijuna, koji su se priključili templarskom redu 1306. da bi potvrdili optužbe koje je godinu dana pre toga izneo vitez Eskin de Flojran (*Esquin de Floyran*), koji je bio isteran iz templarskog reda, onda to ukazuje da su te optužbe protiv templara bile u suštini tačne, ali da su Filipovi ljudi pogrešno shvatili svrhu tih ceremonija.

Pogrešno razumevanje nesumnjivo stoji u osnovi tvrdnji da su templari obožavali idola zvanog Bafomet. Njegovi opisi se razlikuju, ali se on uglavnom opisivao kao glava u prirodnoj veličini za koju se govorilo da čini zemlju

plodnom (kao što se govorilo i za *gral*). Nesumnjivo je da su templari imali glave kao relikvije. U svojoj precepturi u Nikoziji na Kipru, čuvali su glavu Sv. Eufemije od Kalcedina, a što je još interesantnije, srebrna relikvija u obliku glave nađena je nakon hapšenja u Pariskom hramu. Na njoj je stajao natpis CAPUT LVIII, a u njoj su se nalazili delovi ženske lobanje (za koju se verovalo da je pripadala jednoj od 11000 devica koje su u Kelnu mučene zajedno sa Sv. Ursulom). Te glave su oni možda zaista obožavali, onako kako su Kelti štovali glavu. *Hašašini* su tokom svojih ceremonija inicijacije zakopavali kandidata do vrata u pesak, ostavljajući da mu viri samo glava, pre nego što bi ga iskopali. Možda su i templari ponavljali tu praksu, simulirajući na taj način saracensko mučenje. Sledeća mogućnost je da je reč Bafomet, za koju se dugo mislilo da predstavlja iskvareni izgovor reči *Mahomet* (prorok Muhamed), mogla biti i iskvarena arapska reč *abu fihamat*, „Otac Razumevanja“, što se odnosi na duhovnog tragaoca koji je doživeo spoznaju ili prosvetljenje: „Bafomet nije ništa drugo do simbol dovršenog čoveka“. ⁴⁴ Zato je moguće da je obožavanje glave koje se pripisivalo templarima zapravo bilo obožavanje metaforičke glave. To što su se na štitu Iga od Pajena nalazile tri crne glave, ukazuje da su se određeni članovi templarskog reda – možda pripadnici više hijerarhije – bavili ezoteričkim disciplinama koje su naučili od sufija na samom početku templarskog reda. Templari posle 1314. Istaknutog devetnaestovekovnog katoličkog teologa i

istoričara Ignaca Dolingera (*Ignaz Dollinger*) jednom su upitali koji je, po njegovom mišljenju, najgori dan u istoriji. Ne oklevajući, odgovorio je: petak, 13. oktobar 1307, dan kada su uhapšeni templari u Francuskoj.⁴⁵ Kroz istoriju je vladao osećaj da ta hapšenja predstavljaju kriminalni čin neviđenih razmera. Dante je uporedio Filipa IV sa Pontijem Pilatom i optužio ga za pohlepu u „Čistilištu“ (pesma XX), a veoma brzo su počeli da se šire novi mitovi koji se tiču templara – papa Kliment umro je samo mesec dana pošto ga je Žak de Molej pozvao da položi račune pred Bogom u narednih godinu dana, a sam Filip je umro 29. novembra 1314.

Iako su to suđenja i represije uspele da unište templarski red, nisu uspeli da postignu ostale ciljeve. Filip nije našao templarsko blago, a najveći broj poseda templara prešao je u ruke *bolničara*. Nije takođe jasno koliko je templara zaista bilo uhapšeno (procene se kreću između 2000 i 15000), a isto tako nije jasno ni koliko ih je umaklo. Nesumnjivo je da je templarski red dobio neku vrstu upozorenja – kratko pre zbivanja od 13 oktobra, Žak de Molej je opozvao sve knjige koje su sadržale pravilnik templarskog reda i naredio da se spale. Jednom bratu, koji je napustio red 1307, rečeno je da je „postupio mudro“, pošto se primiče neočekivana katastrofa. Svim francuskim precepturama kružilo je pismo koje im zabranjuje da daju bilo kakve informacije o ritualima templarskog reda.⁴⁶

Ako su templari znali kako se odvijaju Filipovi planovi, to može da objasni zašto francuski kralj nije bio u stanju da pronade blago templara (pod pretpostavkom da je ono bilo

stvarno, a ne metaforičko), za koje se priča da je prokrijumčareno iz Pariskog hrama neposredno pre hapšenja i da je rečnim putem prevezeno u glavnu templarsku pomorsku bazu u La Rošelu. Nije poznato koliko je templarskih brodova isplovilo iz La Rošela u jesen 1307. – a nije poznato ni šta su nosili – ali je jedna stvar poznata: templarska flota je potpuno nestala. Ako je templarski red zaista na neki način unapred upozoren i ako je određeni nepoznat broj templara umakao, kuda su oni otišli? Iako je templarski red prestao da postoji 1312, templari nisu, pa postoje razne teorije o njihovoj daljoj sudbini. Neki su primljeni u red bolničara, dok su se drugi priključili tevtoncima. Portugalski templari zapravo nisu ni išli nikuda – portugalski kralj Diniz je zaključio da templarski red nije kriv ni za jednu stvar za koju se optužuje, pa su templari naprosto promenili ime u Hristovi vitezovi. Pod tim imenom nastavili su da postoje još dva veka, i u velikoj meri su učestvovali u istraživanjima. I princ Henri Navigator i Vasko de Gama bili su Hristovi vitezovi, a Hristov vitez bio je i tast Kristifora Kolumba; moguće je da priče kako su templari otkrili Ameriku potiču od toga što su ti istraživači bili Hristovi vitezovi. I u Španiji je, na sličan način, stvoren red Monteza, „uglavnom kao utočište za templare-izbeglice“.⁴⁷

Nikad se nije saznalo šta se desilo sa templarskom flotom. Gotovo jedino mesto na kome su ti brodovi mogli da nađu sigurnu luku bila je zapadna Škotska, kojom je tada vladao Robert Brus (*Robert Bruce*). Tu teoriju naširoko istražuju

Majkl Bejžent i Ričard Li u svojoj knjizi „Hram i loža“, u kojoj se iznosi pretpostavka da je jedan kontingent templara, koji se iskrao u Argilu, pomogao Brusu da dobije bitku kod Banokberna i da su potom oni nastavili da praktično neometano žive u Škotskoj. (Svi škotski templari su izbegli hapšenje.) Ti templari, kao i redovi koji su od njih potekli, npr. Škotska garda, pomogli su da se utre put pojavi masonerije. Masoni iz 18. veka bez oklevanja su se okoristili svojim pretpostavljenim templarskim nasleđem.

Ako je Škotska, koja je bila u zavadi i sa Engleskom i sa papstvom, mogla da ponudi sigurno utočište jednoj grupi templara, jedna država koja se upravo rađala, Švajcarska, mogla je da ponudi utočište drugoj grupi. Postoji jedna teo-rija da se grupa templara uključila u švajcarsku borbu za nezavisnost⁴⁸, otprilike nakon što su prva tri kantona - Uri, Švajc i Untervalden – sklopila 1291. sporazum o uzajamnoj pomoći. Švajcarske narodne priče govore o vitezovima odevenim u belo koji su se pojavili da bi pomogli kantonima u njihovoj borbi za nezavisnost od Svetog Rimskog Carstva; taj datum je takođe bitan, pošto su posle 1291. templari naizgled izgubili glavni razlog zbog koga su postojali (Prekomorsko kraljevstvo – prim. prev). Da li su ti vitezovi – pretpostavimo da se radi o templarima – videli švajcarsku konfederaciju, koja je upravo nastajala, kao potencijalnu državu svoga reda, nije moguće tačno odrediti, ali dve činjenice daju verovatnoću toj tezi. Pre svega, Švajcarska je, kad se jednom učvrstila, iznenada i takoreći niotkuda, stekla najbolju vojsku u

Evropi. Njihova vojnička efikasnost ostala je neuzdrmana sve do bitke kod Marinjana 1515, kada su ih sve zajedno pobedili Francuzi. Drugo, Švajcarska je čuvena (ili ozloglašena, zavisno od stava onog ko govori) po svojim bankama. Templari su bili pravi začetnici međunarodnog bankarskog sistema koji je i dan danas u upotrebi, a koji je prethodio velikim italijanskim bankarskim kućama za gotovo čitav vek. Možda je to i najveća stvar koju su nam templari ostavili u nasleđe. Kako primećuje Desmond Sjuard (*Desmond Seward*), „od svih srednjovekovnih institucija templari su učinili najviše za nastanak kapitalizma“.⁴⁹

Bajka sa komom smo se složili

Templari ne mogu da se odvoje od mita o njima. Snaga tog mita je tolika da ponekad izgleda da svaki autor koji piše o njima govori o jednom naizgled drugačijem redu, počev od akademika, koji smatraju da su templari u stvarnosti bili sasvim obični ljudi, do nešto maštovitije struje koja opisuje taj red kao tajno društvo ljudi iniciranih u mistiku. Još od Kornelija Agripe, koji je u svojoj knjizi *De occulta philosophia* (1531) napisao da su templari počinili „gnusnu jeres“, stvarne činjenice o tome ko su templari zaista bili i šta su zaista činili još više su zamaglile kasnije generacije komentatora. Masonski pokret 18. veka, sa njegovim neo-templarskim strujanjima (uključujući i takozvani strogo templarski oblik masonstva), učinio je još više da zamuti vodu. Bilo je tvrdnji da taj red još uvek postoji početkom 19. veka, a veoma sumnjivi spisak velikih majstora posle 1314.

godine sastavili su masoni. (vidi Dodatak II)

Kako ukazuju Majkl Bejdžent i Ričard Li,⁵¹ ta dva tabora stoje na potpuno suprotnim pozicijama, pa dok sa jedne strane akademski istoričari razmatraju jedino da li se nešto „zaista dogodilo“, što se može potkrepiti dokumentima i drugim dokazima, maštovitiji apologeti tog reda oslanjaju se na mistički aspekt templara. Bejžent i Li ukazuju da nije bilo neophodno da se nešto „zaista dogodi“ u tom redu da bi to kolektivna svest apsorbirala i izvršila uticaj na kasnije generacije. Ne moramo da idemo mnogo daleko da bismo našli primer mita koji utiče na istoriju: primer je mit o nadmoći Arijevaca, koji su nacisti smatrali jevanđeljem, i koji je doveo do katastrofalnih istorijskih rezultata. Ono što nastavlja da fascinira proučavaoce templara jeste očigledna dihotomija između stvarnosti i mita, pa je taj red moguće razumeti u celini jedino ako se uporedo sa činjenicama uzme u obzir i njegov mitski aspekt.

Umberto Eko ukazuje na to da su teoretičari zavere skloni da projektuju veliki deo sopstvenih nedostataka u svoje teorije, ma kako one izgledale fantastične.⁵² Ali, on ne istražuje mogućnost da pera koja pišu uobičajenu, ortodoksnu istoriju, takođe mogu da pokreću iste sile: želja za pukim prihvatanjem; želja da se zadrži sopstveni akademski status; i što je možda još važnije, željom za prihodima, koji bi svi mogli da ozbiljno budu dovedeni u pitanje ukoliko bi se o templatima počelo govoriti na nešto mitskiji način. Takav akademski pristup ignoriše bilo šta što je u pogledu tog reda nejasno ili se pretpostavlja, pa na

taj način podržava jedan uzak i ograničen pogled na istoriju.

Veliki tibetanski svetac Padmasambava je jednom rekao: „Stvari nisu ono što izgleda da jesu; a nisu ni ono drugo“. To što je templarski red, i u vreme dok je postojao, bio fanatično tajanstven, samo još otežava pokušaj da se dođe do bilo kakve definitivne verzije njihove istorije. Zato bi bilo blizu pameti da se zaključí da su templari u celini bili sasvim obični ljudi, ali da su određeni članovi tog reda bili zaista „obeleženi“. Druga je stvar da li ćemo ikad saznati na koji način, pa ako nas skorašnja otkrića, kao što je pergament iz Šinona, i prisiljavaju da promenimo svoje mišljenje o templarima, jedna stvar ostaje izvesna: mistička fascinacija redom sirotih vitezova Hrista i Solomonovog hrama će se nastaviti, a nastaviće da traje i tajna koja okružuje taj red, pa će se možda čak još više produbiti i možda nikad neće ni biti potpuno razrešena. Tajna će ostati.

Fusnote

Pogledati takođe bibliografiju:

1. Bejdžent, Li i Linkoln: „Sveta krv, sveti Gral“, str. 51
2. Postanje, 22:12-18
3. Daniel, „The Life and Journey of Daniel“, u „Jerusalem Pilgrimage“, ed. J. Wilkinson, Hakluyt Society 167 (Lonfon, 1988). Citirano u Barber, „The New Knighthood“ (Cambridge University Press, 1994), str. 3
4. Daniel, ibid, citirano u Barber, op. cit, str. 6

5. Sv. Bernar, iz pisma papi Kalikstusu II, citirano u Barber, op. cit, str. 13
6. Svi ti vitezovi spadali su u prvih devet članova. Prema Barberu, (op. cit, str. 12), kralj Baldwin je već bio poslao dva od prvih devet templara, Andrea de Monbara i Gondemara u Francusku, kako bi crkva priznala taj red. Tada bi u Prekomorskom kraljevstvu ostao samo nepoznati deveti pripadnik reda (Ig od Šampanje?), što potkrepljuje teoriju da su templari do 1129. morali da imaju na broju više od 9 vitezova da bi ih ozbiljno shvatili i Baldwin i papa i Sabor u Troju.
7. Guigo, „Lettres des Premiers Chartreux“, Sources Chretiennes 88, Paris 1988. citirano u Barber, op. cit, str. 49.
8. Barber, op. cit, str. 42
9. Citirano kod Reda, *The Templars* (Weidenfeld & Nicholson 1999), str 119
10. Barber, op. cit, str. 230
11. R. C. Smail, *Crusading Warfare, 1097-1193* (Cambridge, 1995), str. 43
12. Theodoricus, poglavlje 17, str 26-27, u *Jerusalem Pilgrimage*, str 293-294; citirano kod Barbera, op. cit, str. 90-93
13. Postanje 32:24-29
14. Read, op. cit. Str 155
15. Read, ibid. Str 158
- 16 Citirano u Barber, op. cit, str. 115
17. Barber, op. cit, str. 116
18. *Gestes des Chiprois*, str. 252-253; citirano u Barber,

op. cit, str. 241-243

19. Seward, *The Monks of War* (Penguin Books, 1992), str. 37

20. Povezanost Lazara i lepre je tajanstvena. U Jevandelju po Jovanu, Lazar nije bolovao od te bolesti. Moguće je da su templari koristili prihvatilišta za gubavce (Lazareve kuće) za druge stvari, a ne za lečenje lepre, pošto su znali da strah od te bolesti osigurava da te kuće niko neće uznemiravati.

21 Barber, op. cit, str. 64

22. O lečenju dece odgajane u tišini, vidi roman Džona Bernsajda *The Dumb House*, John Burnside (Cape 1997); o traganju za jezikom Edena, vidi Umberto Ecco *The Search for the perfect Language* (Blackwell, 1997)

23. Neki hronolozi navode Rišara de Bura kao velikog majstora između Armana i Gijoma. Pošto nijedan spisak velikih majstora nije potpuno tačan, možemo da pretpostavimo da je Rišar bio ili faktički vođa templara između La Forbija i izbora Gujoma de Sonaka oko 1247, ili da je bio vršilac dužnosti velikog majstora koji bi odstupio da se Arman de Perigor vratio iz zarobljeništva, ili kad ga zvanično zameni njegov naslednik.

24. Barber, op. cit, str. 152

25. Citirano u Read, op. cit. str. 228

26. *Flores Historiarum* (London, 1890), Citirano u Barber, op. cit, str. 157

27. Iako se pad Akre smatra faktičkim krajem hrišćanskog prisustva na Istoku, na sirijskom kopnu preostala je još jedna hrišćanska tvrđava nakon 1291, a to je bio

templarski zamak La Roš Gijom u Amanus Marču, koji se uprkos svim prognozama održao do 1299. Vidi Malcolm Barber and Keith Bate, *The Templar Selected Source* (MUP 2002), str. 15.

28. Barber, *The Trial of the Templars* (Cambridge University Press, 1978), str. 48

29. Kao posledica Nogareovih pokušaja da otme Bonifacija VIII u Anjaniju u septembru 1303.

30. Citirano u Read, op. cit. str. 265

31. Citirano u Read, op. cit. str. 295

32. Edward Burman, *Supremely Abominable Crimes* (Alison & Busby, 1994), str. 266

33. Burman, *ibid*, str 272

34. Vidi Steven Runciman, *A History of the Crusade*, tom II, str. 435-436

35. Runciman, *ibid*, tom II, str 477

36. Bejdžent, Li i Linkoln, op. cit. str 57

37. Barber, *The New Knighthood*, str. 8

38. Helen Nicholson, *The Knights Templar: A New History* (Sutton, 2001), str. 29-30

39. Barber & Bate, op. cit. str. 80-81

40. Npr. Bejdžent, Li i Linkoln, op. cit, str 35-65, 81-100, posebno str. 62-65

41. Bejdžent, Li i Linkoln, op. cit. str. 81-88

42. U nekim krugovima, oni se takođe povezuju i sa *torinskim pokrovom*. Vidi Keith Ladler, *The Divine Deception* (Headline 2000) i Kristopher Knight & Robert Lomas, *The Second Messiah* (Random House, 1997).

Interesantno je što je prva porodica koja je izložila taj

pokrov bila porodica De Šarnež, u srodstvu sa preceptorom Normandije koji je spaljen na lomači zajedno sa Žakom de Molejem.

43. Članak iz Tajmsa, 30. mart 2002: „Vatikanski dokumenti pokazuju da je papa oprostio masakriranim vitezovima“.

44. Idries Shah: *The Sufis* (Octagen Press, 1964), str. 226

45. Citirano u Mark Hedsel, *The Zelator* (Random House, 1998), str. 131

46. Majkl Bejdžent i Ričard Li: Hram i loža, str. 84

47. Bejdžent i Li, *ibid.* Str. 88

48. Alan Butler & Stephen Dafoe, *The Warriors and the Bankers* (Templar Books, 1998)

50. Citirano u Peter Partner, *The Murdered Magicians* (OUP, 1981), str. 92

51. Bejdžent i Li, *op. cit.* str. 127-131

52. Umberto Eko: Fukoovo klatno, str. 619

53. Bejdžent, Li i Linkoln, *op. cit.* str 413-414

Dodatak I

Hronologija

Oko 1070. Rođen Ig de Pajen; osnovan red *bolničara*

1095. (novembar) Papa Urban II poziva na krstaški rat za povratak Jerusalima

1099. (jul) Prvi krstaški pohod osvaja Jerusalim

1104. Ig od Šampanje stiže u Prekomorsko kraljevstvo (moguće u pratnji Iga od Pajena)

1114. Biskup od Šartra pominje vojni red pod nazivom

Militia Christi

Oko 1119. Osnivanje templara, po tradiciji

1120. (januar) Sabor u Nablusu: templari su prihvaćeni na Istoku

1127. Prvi susret Iga od Pajena i Sv. Bernara iz Klervoa

1129. (januar) Sabor u Troju. Ustanovljen Latinski pravilnik templarskog reda

1131. Bernarov spis „U pohvalu novog viteštva“

1135. Najstariji zapis koji govori da templari rade kao bankari

Oko 1136. Smrt Iga od Pajena (moguće i 1131); bolničari počinju da se militarizuju

1136-1137 Templari počinju da se učvršćuju u Amanus Marču

1139. *Omne datum optimum* (moguće); ali je ova bula mogla biti napisana najkasnije 1152.

1144. *Bula Milites templi* (moguće da je napisana i 1134)

1145. *Bula Militia Dei*

1147-1149 Drugi krstaški pohod

1148-1149 Templari dobijaju Gazu

1153. Franci osvajaju Askalon

Sredina šeste decenije 12. veka (1160-te) - Pravilima se dodaje hijerarhijski status templarskog reda

Kraj 1160-tih Statut o uobičajenom životu, držanju kapela i pokorama dodat pravilniku

1168. Templari odbijaju da učestvuju u pohodu na Egipat

1173. Templari ubijaju *hašašinskog* izaslanika

1187. – 1. maj - bitka na Izvorima Kreson; 4. jul - Bitka kod Hatina; 2. oktobar - Saladin osvaja Jerusalim

1188. Sabor u Gizoru: „Obaranje hrasta“
1189-1192 Treći krstaški rat
1192. Templari premeštaju sedište u Akru
1191-1192 Templari okupiraju i nakratko poseduju Kipar
1191.-1216. Sukob templara sa Leom Jermenskim oko Amanus Marča
1198. Osnovani tevtonski vitezovi
1202-1204 Četvrti krstaški rat
1208. Inoćentije III optužuje templare za čarobnjaštvo; krstaški pohod protiv *katara*
1217-1221 Građenje zamka Atlit (Hodočasnikovog zamka)
1218-1221 Peti krstaški rat
1228-1229 Krstaški pohod Fridriha II
1239-1240 Krstaški pohod Teobalda od Šampanje
1240-1241 Krstaški pohod Ričarda od Kornvola
1240. Počinje ponovna izgradnja Safada
1241-1242 Templari opsedaju zonu *bolničara* u Akri
1243. Evakuacija carskih snaga iz Tira
1244. (16. mart) pad katarskog uporišta u Monsegiru 23. avgust – Gubitak Jerusalima
17. oktobar Bitka kod La Forbija
1248-1254 Krstaški rat Svetog Luja
1250. (8. februar) Bitka kod Mansuraha
1257-1267 Pravilniku reda dodate su dodatne pokore
1266. *Mameluci* osvajaju Safad
Nakon 1268. - Katalanska pravila templara
1271-1272 Krstaški pohod engleskog kralja Edvarda – sklopljeno primirje s *mamelucima*

1274. Sabor u Lionu
1277. Marija od Antiohije prodaje svoje pravo na jerusalimski presto Šarlu Anžujskom
- 1277-1282 Građanski rat u Tripoliju
1291. (maj) *Mameluci* osvajaju Akru (avgust); templari evakuišu Tortozu i Atlit
1299. Pad tvrđave La Roš Gijam
1300. Templari napadaju egipatske obalske gradove
- 1300-1301 neuspeo pokušaj da se ponovo osvoji Sveta Zemlja
1302. Gubitak Ruada i masakr templarskog garnizona
1305. Eskin od Flojrana iznosi prve optužbe protiv templarskog reda
1306. Templari podržavaju Amorija u prevratu na Kipru; Žak od Moleja se vraća na Zapad
1307. (13. oktobar) - hapšenje templara u Francuskoj; 19. oktobar – počinje saslušanje u Parizu; 24. oktobar – prvo priznanje Žaka od Moleja; 22 novembar: bula *Pastoralis preaminentiae* – poziv da se templari svuda pohapse; 24. decembar – De Molej povlači svoje priznanje pred papskom komisijom
1308. (februar) Kliment obustavlja istragu; 27. juna – 72 templara se ispovedaju pred Klimentom; avgust – formirana papska komisija; razgovor sa De Molejem u Šinonu
1309. (22. novembar) Papska komisija počinje proces; 26. i 28. novembar De Molej se pojavljuje pred komisijom
1310. (april) počinje odbrana templara; 10. maj – 54 templara kao nepopravljivi jeretici spaljeni u okolini

Pariza

1311. (12. jun) papsko saslušanje se najzad završava; 16. oktobar – počinje sabor u Beču

1312 – 22. mart – bula *Vox in excelso* ukida templare; 2. maj – *Ad providam* prenosi templarske posede redu

bolničara; 6. maj – *Considerantes dudum* – dopušta lokalnim saborima da sude pojedinačnim slučajevima

1314. (18. mart) – Spaljivanje Žaka de Moleja i Gofroa de Šarneja; 20. april – umire papa Kliment V; 24 jun – bitka kod Banokberna; 29. novembar – umire Filip IV

1319. – bula *Ad ea exquisitis* priznaje Hristove vitezove

1517. – pretpostavlja se da su Turci uništili templarsku arhivu na Kipru

Dodatak II

Ne postoji definitivan spisak velikih majstora templara.

Ako je nekad i postojao, moguće je da je on bio među dokumentima koje je Žak de Molej uništio neposredno pre hapšenja 1307. Najstariji poznati spisak potiče iz 1342.

Oko 1119 – oko 1136 Ig de Pajen

Oko 1136 – oko 1149 Rober de Kraon

Oko 1142 – oko 1152 Everar de Bar*

Oko 1152 – 1153 Bernar de Tramelej

1153-1156 Andre de Monbar*

1156-1169 Bernar de Blankfor

1169-1171 Filip od Nablusa*

Oko 1171 – 1179 Odo de Sen Aman

1181-1184 Arnold od Torohe
1184-1189 Žerar de Ridfor
1191-1192/93 Rober de Sabl
1194-1200 Žilber Eraj (*Gilbert Erail*)
1201-1209 Filip de Plesi (*Philip de Plessis*)
1210-1218/19 Gijom de Šartr
1219-1230/32 Piter od Montegjua
Oko 1232-1244 Arman de Perigor
Oko 1244- oko 1247 Rišar de Bur*
Oko 1247-1250 Gijom de Sonak
1250-1256 Režinal de Višije
1256-1273 Toma Berar
1273-1291 Gijom de Božoa
1291-1292/93 Teobald Goden
Oko 1293-1314 Žak de Molej
* Neizvesno

Mnogi spiskovi velikih majstora izostavljaju Rišara de Bura (vidi napomenu 23)

Bejdžent, Li i Linkoln su doveli u pitanje da li su Everar de Bar i Andre de Monbar uopšte bili veliki majstori u knjizi „Sveta krv, sveti gral“. Pošto su se i oblasni majstori i veliki majstori potpisivali isto, kao „*magister templi*“, to je često dovodilo do pometnje ko je zaista bio veliki majstor, a ko samo majstor određene oblasti.

Svi majstori su umrli na dužnosti, sa izuzetkom Everara de Bara, koji je dao ostavku da bi se zamonašio u Klervou, gde je još uvek živeo 1176. g. i Filipa od Nablusa, koji je

očigledno isto tako dao ostavku. Dok je Ig de Pajen umro u postelji, ostali majstori nisu bili te sreće: Bernar de Tremelej poginuo je pri opsadi Askalona, Žerar de Ridfor pri opsadi Akre, Gijom de Sonak u Mansurahu; Gijom de Božoa prilikom pada Akre; Žak de Molej bio je pogubljen kao nepopravljivi jeretik. Odo de Sen Aman i Arman de Perigor umrli su u muslimanskim zatvorima.

Žilber Eraj bio je jedini majstor koji je bio ekskomuniciran (kasnije ga je vratio u crkvu papa Inoćentije III).

U 19. veku, pojavio se jedan masonski dokument koji predstavlja navodni spisak svih velikih majstora sada tajnog templarskog pokreta, a počinje sa Žan-Markom Larmenijusom (*Jean-Marc Larmenius*) za koga se tvrdi da je nasledio Žaka od Moleja. U celini se taj dokument smatra falsifikovanim, pa ovde nije naveden.

Dodatak III

Optužbe protiv templara

Iako je do juna 1308. izneto 127 optužbi protiv templara, početne optužbe iz oktobra prethodne godine mogu se svrstati u devet osnovnih kategorija:

1. Da je tokom ceremonije prijema od novoprimljene braće traženo da poreknu Hrista, Boga, Devicu Mariju ili svece na zapovest onih koji ih primaju.
2. Da su braća činila razna svetogrдна dela – gazila, pljuvala ili mokrila bilo na krst, bilo na Hristovu sliku.

3. Da su oni koji su primali ljubili novoprimitljene opsceno, u usta, pupak, dno kičme ili zadnjicu.
4. Da templarski sveštenik nije osvećivao hostiju i da braća nisu verovala u sakramente.
5. Da su braća obožavala idole u obliku mačke ili glave zvane Bafomet.
6. Da su braća praktikovala organizovanu sodomiju.
7. Da su veliki majstor i drugi visoki templarski službenici opraštali templarima njihove grehe.
8. Da su templari održavali svoje ceremonije prijema i sastanke sabora potajno i po noći.
9. Da su templari zloupotrebljavali dužnosti milosrđa i gostoprimstva da bi stekli bogatstvo i uvećali svoje blago.

Iscrpnu studiju procesa templarima možete naći kod Malkolma Barbera, *The Trial of the Templars* (Cambridge University Press, 1978) i knjizi Edvarda Barmena, *Supremely Abominable Crimes* (Alison & Busby, 1994), koja govori o pariskom saslušanju iz 1310.

Knjiga Barbare Frejl (*Barbara Frale*) o pergamentu iz Šinona, koja će iz značajno nove perspektive osvetliti taj proces, trebalo bi uskoro da se pojavi.

BIBLIOGRAFIJA

ORTODOKSNA LITERATURA

Malcolm Barber, *The Trial of the Templars* (Cambridge University Press, 1978); *The New Knighthood: A history of the Order of the Temple* (Cambridge University Press,

1994).

Malcolm Barber & Keith Bate (translators & editors), *The Templars: Selected Sources* (Manchester Medieval Sources Series, Manchester University Press, 2002)

Edward Burman, *Supremely Abominable Crimes: The Trial of The Knights Templar* (Allison & Busby, 1994); *The Templars: Knights of God* (Inner Traditions, 1990)

Helen Nicholson, *Templars, Hospitallers and Teutonic Knights: Images of the Military Orders* (Leicester University Press, 1993); *Love, War and the Grail: Templars, Hospitallers and Teutonic Knights in Medieval Epic and Romance, 1150-1500* (Brill, 2000); *The Knights Templar: A New History* (Sutton, 2001)

Peter Partner, *The Muredred Magicians* (Oxford University Press, 1981)

Piers Paul Read, *The Templars* (Weidenfeld & Nicholson, 1999)

Desmond Seward, *The Monks of War: The Military Religious Orders* (Penguin Books, 1992)

Judi Upton-Ward (trans.) *The Rule of the Templars: The French Text of The Rule of the Order of Knights Templar* (Bozdehl Press, 1992)

SPEKULATIVNA LITERATURA

Michael Baigent, Richard Leigh & Henry Linkoln, *The Holy Blood and the Holy Grail* (Jonathan Cape, 1982)

Michael Baigent & Richard Leigh, *The Temple and the Lodge* (Jonathan Cape, 1982)

Françine Bernier, *The Templars' Legacy in Montreal, the*

New Jerusalem (Frontier Sciences Foundation)
Alan Butler & Stephen Dafoe, *The Warriors and the Bankers* (Templar Books, 1998); *The Templar Continuum* (Templar Books, 1999)
Erling Haagensen & Henry Linkoln, *The Templars' Secret Island* (Weidenfeld & Nicholson, 2002)
Christopher Knight & Robert Lomas, *The Second Messiah* (Random House, 1997)
Keith Laidler, *The Head of God: The Lost Treasure of the Templars* (Weidenfeld & Nicholson, 1998); *The Divine Deception* (Headline, 2000)
Jean Markale, *The Templar Treasure at Gisors* (Inner Traditions, 2003)
Lynne Picknett and Clive Prince, *The Templar Revelation* (Bantam, 1997)
Karen Ralls, *The Templars and the Grail* (Quest books 2003)
Andrew Sincler, *The Sword and the Grail* (Century, 1993); *The Secret Scroll* (Sinclair Stevenson, 2001)

SRODNA LITERATURA

W.B. Bartlett, *The Assassins: The Story of Islam's Medieval Secret Sect* (Sutton, 2001)
Nigel Bryant (trans.), *The High Book of the Grail: A Translation of the Thirteenth-Century Romance of 'Perlesvaus'* (D.S. Brewer)
Edward Burman, *The Assassins* (Crucible, 1987)
E. Christiansen, *The Northern Crusades: The Baltic and Catholic Frontier 1100-1525* (MacMillan, 1980)

Umberto Eco, *Foucault's Pendulum* (Secker&Warburg, 1989)

Wolfram von Eschenbach, *Parzival* (trans. AT Hatto Penguin Books, 1980)

Malcolm Godwin, *The Holy Grail* (Bloomsbury, 1994)

Joinville & Villehardouin, *Chronicles of the Crusades* (Penguin Books, 1963)

Helen Nicholson, *The Knights Hospitaller* (Boydell, 2001)

Mike Paine, *The Crusades* (Pocket Essentials, 2001)

Jonathan Riley-Smith, *The Knights of St John in Jerusalem and Cyprus 1050-1310* (Macmillan, 1967)

The Oxford Illustrated History of Crusades (Oxford University Press, 1995)

Sir Steven Runciman, *A History of the Crusades (3 vol)* (Penguin Books 1990/91)

Yuri Stoyanov, *The Other God: Dualist Religion from Antiquity to the Cathar Heresy* (Yale University Press, 2000)

Idries Shah, *The Sufis* (Octagon, 1964)

William Urban, *The Teutonic Knights: A Military History* (Greenhill Books, 2003)

William Watson, *The Last of the Templars* (Harvill, 1978)